

**BİLSEM'E DEVAM EDEN 3-4-5. SINIF ÖĞRENCİLERİ İLE BİR
ÖZEL OKULDAKİ 3-4-5. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN YAKINSAK
BECERİLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI**

Şerife Bilgiç ÖZİNCE

HAZİRAN 2018

**BİLSEM'E DEVAM EDEN 3-4-5. SINIF ÖĞRENCİLERİ İLE BİR
ÖZEL OKULDAKİ 3-4 5. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN YAKINSAK
BECERİLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI**


**BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

ŞERİFE BİLGİÇ ÖZİNCE

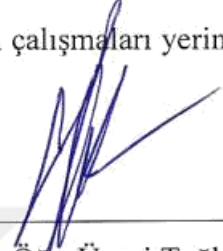
**ÜSTÜN ZEKALILAR VE YETENEKLİLER EĞİTİMİ DALINDA
YÜKSEK LİSANS DERECEİ İÇİN GEREKLİ ÇALIŞMALAR YERİNE
GETİRİLMİŞTİR**

HAZİRAN 2018

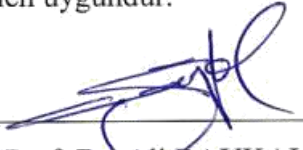
Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nün Onayı


Dr. Öğr. Üyesi Enisa MEDE
Enstitü Müdürü

Bu tezin Yüksek Lisans/Doktora derecesinde bir tez olarak gerekli çalışmalarını yerine getirdiğini onaylarım.


Dr. Öğr. Üyesi Tuğba
KIRAL
Koordinatör

Okuduğumuz bu tezin Yüksek Lisans/Doktora derecesinde bir tez olarak onaylanması, düşünçemize göre, amaç ve kalite olarak tamamen uygundur.





Prof. Dr. Ali BAYKAL
Tez Danışmanı

Komite Üyeleri

Prof. Dr. Ali BAYKAL (BAU, EYP)

Dr. Öğr. Üyesi Ayşin KAPLAN SAYI (BAU, EYP)


Dr. Öğr. Üyesi Savaş AKGÜL (BRN, EYP)



Bu tezdeki tüm bilgilerin akademik kurallara ve etik ilkelere uygun olarak elde edildiğini ve sunulduğunu; ayrıca bu kuralların ve ilkelerin gerektirdiği şekilde, bu çalışmadan kaynaklanmayan bütün atıfları yaptığımı beyan ederim.

Ad, Soyad : Şerife Bilgiç Özince

İmza : 

ÖZ

BİLSEM'E DEVAM EDEN 3-4-5. SINIF ÖĞRENCİLERİ İLE BİR ÖZEL OKULDAKİ 3- 4-5. SINIF ÖĞRENCİLERİN YAKINSAK BECERİLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

Özince Bilgiç, Şerife

Yüksek Lisans, Üstün Zekalılar ve Yetenekliler Eğitimi Programı

Tez Yöneticisi: Prof. Dr. Ali BAYKAL

Haziran 2018, 71 sayfa

Bu araştırmanın genel amacı üstün yetenekli olarak tanımlanan öğrencilerle bu tanı konmamış öğrencilerin yakınsak bilişsel becerileri arasında önemli bir fark olup olmadığını örneklendirmektir. İçinde bulunulan koşullar nedeniyle elverişli bir örneklem aranmıştır. İstanbul Kartal Bilim Sanat Merkezine devam eden 3-4-5. Sınıftaki 102 öğrenci ile İstanbul Sultanbeyli’de bir özel okulda aynı sınıf düzeyindeki 102 öğrenci araştırmanın katılımcıları olarak belirlenmiştir. Araştırmada ölçme aracı olarak Ali Baykal (2017) tarafından geliştirilen “Yakınsak Bilişsel Beceri (YBB)” testi kullanılmıştır. Bulgular BİLSEM öğrencilerinin yakınsak bilişsel becerilerinin Özel Okuldaki öğrencilere göre anlamlı bir şekilde yüksek olduğunu göstermiştir. Yakınsak bilişsel becerinin cinsiyete göre bir farklılık göstermediği bulunmuştur. Sınıf düzeyine göre yapılan analizler sonucunda Özel Okul’da öğrenim gören 5. Sınıf öğrencilerinin YBB’leri ile 3. Sınıf öğrencilerinin YBB’leri arasında manidar bir fark görülürken, BİLSEM’de öğrenim gören öğrencilerde sınıf düzeylerine göre bir farklılık saptanmamıştır. Ebeveynlerin eğitim seviyeleri incelendiğinde, anne ve baba eğitim seviyesi yüksek olan öğrencilerin yakınsak becerilerinin de daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bu bulgular BİLSEM için yapılan öğrenci seçimlerinin yordam geçerliliğini destekleyici bulgulardır.

Anahtar Kelimeler: Yakınsak Beceri, Iraksak beceri, Üstün Yetenekli

ABSTRACT

A COMPARISON OF CONVERGENT THINKING SKILLS OF 3-4-5th GRADE STUDENTS WHO CONTINUE TO BILSEM AND 3-4-5th GRADE STUDENTS OF A PRIVATE SCHOOL

Özince Bilgiç, Şerife

Educational Sciences Program

Supervisor: Prof. Dr. Ali BAYKAL

June 2018, 71 pages

The overall purpose of this research is to reveal out whether there is a significant difference between the students identified as gifted and those who are not identified as such, in terms of their convergent thinking skills. Due to the inconveniency of available circumstances a convenient sample has been taken for granted. Participant subjects consisted of 102 students studying at 3rd, 4th and 5th grades of Istanbul Kartal Science and Arts Center and 102 students studying at the same grades of a private school in Sultanbeyli, İstanbul. "Convergent Cognitive Skills (CCS)" test developed by Ali Baykal (2017) was used in the research as the assessment tool. The CCS scores of students studying at Science and Arts Center were found to be significantly higher than the students studying at the private school. CCS test showed no significant difference depending on the gender. While the results of the analyses performed on grade basis revealed out a significant difference between the CCS results of the 5th grade students and CCS results of 3rd grade students studying at the private school, students studying at the Science and Arts Center showed no difference on grade basis. Analysis of the education levels of the parents showed that children of highly educated parents are more likely to be better in CCS. The findings were discussed within the limits of the framework of the study.

Keywords: Cognitive convergent skills, Giftedness, Cognitive assessment

Eşim Asım Özince'ye
Babam Ömer Bilgiç ve Annem şaziye Bilgiç'e



TEŞEKKÜR

Tez alıőmam sũresince birok kiőiden yardım aldım. Őncelikle bilgi, birikim ve deneyimleri ile bana yol, yŏntem gŏsteren ve destek olan değerli danıőmanım Sayın Prof. Dr. Ali Baykal'a;

Lisans eğitimim boyunca, kendilerinden çok Şey Őęrendięim Sayın Prof. Dr. Őmit Davaslıgil, Doç. Dr Hasret Nuhoglu, Dr. Őęr. Őyesi Savaş Akgũl ve Dr. Őęr. Őyesi Adviye Pınar Konyalıoglu'na;

Uygulama sũrecinde desteklerini esirgemeyen Kartal Bilim Sanat Merkezi Őęretmenleri ve değerli meslektaőlarım teőekkũr ederim.

İnsanın en bũyũk Őansının ailesi olduğunu dũőũnyorum. Hayatımın her anında olduğu gibi çalıőmalarım boyunca da maddi manevi destekleriyle beni hiçbir zaman yalnız bırakmayan babam Ömer Bilgiç ve annem Őaziye Bilgiç'e, tez çalıőmalarım boyunca desteğini hiçbir zaman esirgemeyen eőim Asım Özince'ye teőekkũrlerimi bir borç bilirim.



İÇİNDEKİLER

İNTİHAL.....	iii
ÖZ	iv
ABSTRACT.....	v
İTHAF	vi
TEŞEKKÜR.....	vii
İÇİNDEKİLER	viii
TABLolar LİSTESİ.....	xi
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xii
Bölüm 1 Giriş.....	1
1.1 Problem Durum	1
1.2 Genel Bakış	2
1.4 Araştırma Soruları	3
1.5 Çalışmanın Önemi	3
1.6 Tanımlar	4
Bölüm 2 İlgili Alan – Yazın Taraması.....	5
2.1 Üstün Zekâ Ve Üstün Yetenek Kavramları.....	5
2.2 Yaratıcılık ve Yaratıcı Düşünce	6
2.3 Yansıtıcı Düşünce.....	7
2.4 Iraksak Yetenek	9
2.5 Yakınsak Yetenek.....	11
2.6 Üstün Zekâlı ve Yetenekli Çocukların Genel Özellikleri	12
2.6.1 Üstün zekâlı ve yetenekli çocukların fiziksel özellikleri.	13
2.6.2 Üstün zekâlı ve yetenekli çocukların zihinsel özellikleri	14
2.6.3 Üstün zekâlı ve yetenekli çocukların sosyal özellikleri.....	15
2.6.4 Üstün zekâlı ve yetenekli çocukların kişilik özellikleri.....	15
2.6.5 Üstün zekâlı ve yetenekli çocukların meslek özellikleri	16
2.7 Üstün Zekâlı ve yetenekli Öğrencilerin Tanınması.....	16
2.8 Zeka Ölçekleri	17
2.8.1 Wechsler Zeka Ölçeği.....	17
2.8.2 Standford binet zeka testi.....	17
2.8.3 Grup zeka ve grup yetenek testleri.....	18

2.9 Üstün Zekalı ve Yetenekli Öğrencilerin Eğitimi.....	18
2.9.1 Hızlandırma.	18
2.9.2 Gruplama.	19
2.9.3 Zenginleştirme.	20
2.9.4 Farklılaştırılmış Eğitim.	21
2.9.5 Zenginleştirme.	22
2.10 Üstün Zekâlı ve Yetenekli Bireylere Eğitim Veren Kurumlar ve Tarihsel Gelişimleri.....	22
2.10.1 Enderun mektebi.....	22
2.10.2 Fen lisesi.	23
2.10.3 Anadolu lisesi	24
2.10.4 Güzel Sanatlar Lisesi	25
2.10.5 TEVİTİÖL..	25
2.10.6 Beyazıt İlköğretim Okulu	27
2.11 Üstün Zekâlı ve Yeteneklilerin Özgün Eğitim Dışındaki Eğitimi: Bilim ve Sanat Merkezi.....	29
2.11.1 Tarihsel gelişim.....	29
2.11.2 Amaç.....	31
2.11.3 Yapı.....	32
Bölüm 3 Araç ve Yöntem	35
3.1 Araştırmanın Evren ve Örneklemi.....	35
3.2 Veri Toplama Aracı.....	35
3.3 Uygulama	37
3.4 Sayıtlılar	37
3.5 Sınırlılıklar.....	37
3.6 Verilerin Analizi.....	37
Bölüm 4 Bulgular.....	38
Bölüm 5 Tartışma ve Sonuç.....	44
5.1 Araştırma Sorularının Tartışılması	44
5.1.1 Birinci araştırma sorusuna ilişkin bulguların tartışılması.	44
5.1.2 İkinci araştırma sorusuna ilişkin bulguların tartışılması.....	44
5.1.3 Üçüncü araştırma sorusuna ilişkin bulguların incelenmesi.	45
5.1.4 Dördüncü ve beşinci araştırma sorusuna ilişkin bulguların incelenmesi... 45	

5.1.5 Altıncı ve yedinci araştırma soruna ilişkin bulguların incelenmesi.....	46
5.2 Araştırma Sonuçları.....	46
5.3 Araştırma Önerileri.....	47
KAYNAKÇA.....	48
EKLER.....	53
A. Anket Formu.....	53
B. Araştırmada Kullanılan Yakınsak Bilişsel Beceri Testi	55
C. Meb İzin Belgesi.....	56
D. Özgeçmiş	58



TABLolar LİSTESİ

Tablo 1 Ölçeklerarası İstatistikler	36
Tablo 2 YBB Testinin Bu Çalışmadaki Başlıca İstatistik Göstergeleri	37
Tablo 3 YBB Testini Alan Katılımcıların Kurumlara ve Sınıflara Göre Dağılımı....	38
Tablo 4 Katılımcıların Kurum ve Cinsiyetlerine Göre Dağılımları	38
Tablo 5 Anne Babaların Eğitim Durumlarına Göre Çapraz Dağılımı	39
Tablo 6 Bütün Katılımcılar için YBB testi Ortalamalarının Anne Eğiti Durumuna Göre Farklılaşması	39
Tablo 7 Bütün Katılımcılar için YBB testi Ortalamalarının Baba Eğitim Durumuna Göre Farklılaştırılması.....	40
Tablo 8 Annenin Çalışma Durumuna Göre YBB Testi Betimsel İstatistikleri.....	40
Tablo 9 Babanın Çalışma Durumuna Göre YBB Testi Betimsel İstatistikleri	41
Tablo 10 Kurumlara ve Cinsiyete Göre YBB Testi Betimsel İstatistikleri.....	41
Tablo 11 YBB 'nin Kurumlara ve Sınıf Düzeylerine Göre Olan Farklılaşması	42
Tablo 12 YBB ortalamalarının Sınıf Düzeylerine Göre Olan Farklılaşması	42
Tablo 13 Anne Eğitim Durumuna ve Kurumlara Göre YBB Betimsel İstatistikleri .	43
Tablo 14 Baba Eğitim Durumuna ve Kurumlara Göre YBB Betimsel İstatistikleri..	43

KISALTMALAR LİSTESİ

- A.Ş. : Anonim Şirketi
Akt. : Aktaran
BİLSEM : Bilim ve Sanat Merkezi
MEB : Milli Eğitim Bakanlığı
s. : Sayfa
TEVİTÖL : Türk Eğitim Vakfı Özel İnanç Türkes Lisesi
WISC-R : Wechsler Çocuklar İçin Zeka Ölçeği
YBB : Yakınsak Bilişsel Beceri
CCS : Convergent Cognitive Skill
p. : İstatistiksel anlamlılık düzeyi

Bölüm 1

Giriş

1.1 Problem Durum

Üstün zekâlı kimdir, üstün zekâlı tanısı nasıl koyulur, üstün zekâlıların olağan bireylerden farkları nelerdir, üstün zekâlı öğrencinin öğretmeni de üstün zekâlı olması gerekli midir, üstün zekâlı birey yaratıcı mıdır, zekâ genlerden mi gelir, çevresel faktörlerden de etkilenir mi vb. sorulara günümüzde çok sık rastlanmaktadır. Üstün zekâlı ve yetenekli tanımı ve onlara verilen eğitim toplumdan topluma, çağdan çağa değişiklik göstermiştir. Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği 2000 yılında çıkarttığı kanun hükmünde kararname ile üstün veya özel yetenek; “Zekâ, yaratıcılık, sanat, spor, liderlik kapasitesi veya akademik alanlarda akranlarına göre üst seviyede performans gösterme durumu” olarak tanımlamıştır.

Eğitim seviyesinin kalitesinin artması, üstün zekâlı öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılayabilecek eğitimin verilmesini ön plana çıkartmıştır. Üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin yetiştirilmesi için 2002 yılında İstanbul Üniversitesi Üstün Zekâlılar ve Yetenekliler Öğretmenliği bölümü açmıştır. 2018 yılı itibari ile 6 üniversitede Üstün Zekâlılar ve Yetenekliler Öğretmenliği lisans bölümü bulunmaktadır. Bu üniversiteler: İstanbul Üniversitesi, Maltepe Üniversitesi, Biruni Üniversitesi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, İstanbul Aydın Üniversitesi ve Yakın Doğu Üniversitesidir. Üstün Zekâlılar ve Yetenekliler Öğretmenliği Yüksek Lisans Programı ise 2018 itibari ile 2 üniversitede mevcuttur. Bunlar Anadolu Üniversitesi ve Bahçeşehir Üniversitesidir. Üstün zekâlı ve yetenekli çocukların yetiştirilmesinde yüksek lisans yapan öğretmenlerin görev alması istenilen bir durumdur. Fakat hem üniversite düzeyinde lisansüstü programların yetersizliği hem de üstün zekâlı ve yetenekli çocuklara eğitim veren kurumların buna hazır olmaması bu durumu engellemektedir (Sak, 2014).

1.2 Genel Bakış

Bilim Sanat Merkezleri üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin eğitim ihtiyacını karşılamaya yönelik merkezlerden biridir. Güngör (MEB, 2017) “Türkiye genelinde 81 ilde 117 merkezde hizmet veren BİLSEM’lerde ilkokul, ortaokul ve lise çağında yaklaşık 36 bin özel yetenekli öğrencinin eğitim aldığını” belirtmektedir. Bilim ve Sanat Merkezine öğrenci seçimi sınıf öğretmeninin öğrenciyi aday göstermesi ile başlar, aday öğrenciler Bilim ve Sanat Merkezlerinin belirlediği tarihte yazılı sınava girerler. Yazılı sınavda yeterli puan alan öğrenciler mülakata girer ve kazanan öğrenciler Bilim ve Sanat Merkezlerinde okul dışı saatlerde eğitim görmeye başlarlar. Milli Eğitim Bakanlığı Bilim ve Sanat Merkezi Yönergesinde (2009, s.2) belirtilen amaçlar:

“Yetenek alanı/alanlarının geliştirilmesinin yanı sıra, sosyal ve duygusal gelişimlerinin de sağlanarak bütünlük içinde değerlendirilmesini, Yeteneklerinin ve yaratıcılıklarının erken yaşta fark edilerek geliştirilmesini, Bireysel yeteneklerinin farkında olmalarını ve kapasitelerini geliştirerek en üst düzeyde kullanmalarını, sağlamak” olarak belirtilmiştir. BİLSEM'e seçilen öğrenciler ilk- orta- ve lise hayatları boyunca eğitime devam edebilmektedirler” diye tanımlanmaktadır.

Yakınsak düşünme, aynı çözümleri, yaygın sonuçları, ortak noktaları bulmayı sağlayan düşünme eylemidir. Öğrencilerden, genellikle yaygın ve tek bir doğru cevabı, benimsenecek ortak bir çözümü bulmaları istenir. Iraksak düşünme, mevcut bilgi ile farklı cevapların bulunmasıdır. Bu cevaplar özgün, yaratıcı ve yeni olarak değerlendirilebilirler. Iraksak düşünme, özgün ve yeni olanı aramaktır. Yakınsak düşünce ile doğru ve tek bir çözüme ulaşılmak istenir. Iraksak düşünme ortak bir odaktan çıkarak farklı yönlere dağılır. Yakınsak ve iraksak yetenekli üstün zekâya sahip kişiler, çeşitli testleri geçerek Bilim ve Sanat Merkezleri’ni kazanır ve çeşitli atölyelerde eğitime başlarlar. Bu temel tanımlardan yola çıkarak araştırmanın problem cümlesi “Üstün zekâlı olan ve olmayan çocukların yakınsak bilişsel becerileri farklılık göstermekte midir?” şeklinde oluşturulmuştur.

1.3 Çalışmanın Amacı

Bu çalışmadaki öncelikli amaç; BİLSEM öğrencileri ile Özel Okul öğrencilerinin Yakınsak Bilişsel Becerileri'ni karşılaştırmaktır.

1.4 Araştırma Soruları

- 1) BİLSEM öğrencileri ile Özel Okul öğrencilerinin Yakınsak Bilişsel Becerilerinin ortalamaları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
- 2) BİLSEM öğrencileri ile Özel Okul öğrencilerinin Yakınsak Bilişsel Becerileri cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?
- 3) BİLSEM öğrencileri ile Özel Okul öğrencilerinin Yakınsak Bilişsel Becerileri sınıf düzeylerine farklılaşmakta mıdır?
- 4) BİLSEM öğrencileri ile Özel Okul öğrencilerinin Yakınsak Bilişsel Becerileri anne eğitim düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?
- 5) BİLSEM Öğrencileri ile Özel Okul öğrencilerinin Yakınsak Bilişsel Becerileri baba eğitim düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?
- 6) BİLSEM Öğrencileri ile Özel Okul öğrencilerinin Yakınsak Bilişsel Becerileri anne çalışma durumuna göre farklılaşmakta mıdır?
- 7) BİLSEM Öğrencileri ile Özel Okul öğrencilerinin Yakınsak Bilişsel Becerileri baba çalışma durumuna göre farklılaşmakta mıdır?

1.5 Çalışmanın Önemi

Bir toplumun gelişmesinde üstün zekâlı ve yetenekli bireylerin katkısı çok büyüktür. Bir çocuğun üstün zekâlı olması sadece kendi için değil aynı zamanda ailesi, öğretmeni ve toplum için de bir hediyedir. Geçmişten günümüze matematik, fen ve teknoloji alanında birçok değişiklik yaşanmış ve hala yaşanmaktadır. Bu değişimleri sağlayan kişiler toplumların yüksek beyin gücüne sahip olanlarıdır. İnsanların niteliklerinin tanındığı ve yaşamlarının buna uygun olarak tasarlandığı bir toplumda, insanlar daha uyumlu, daha yararlı ve daha mutlu bir yaşam sürdürebilirler. Üstün zekâ tanısı almış öğrenciler ile üstün zekâ tanısı almamış öğrencilerin düşünme biçimlerinin farklı olup olmadığı, ailenin, cinsiyetin düşünme

becerilerine olan etkisi, üstün zekâ tanısı alan bireyle üstün zekâ tanısı almamış bireylerin bilişsel becerileri arasındaki fark konusu kesin bilgiler ile belirlenememiştir. Sak (2014) zekâ gelişimini, üstün zekânın oluşumu etkileyen faktörler, genetik, çevresel ve katlayıcı etki olmak üzere üç farklı şekilde ele almıştır. Bireyin bebeklikten itibaren bilişsel, sosyal ve duygusal yönden gelişimine başladığı yer ailedir (Akgül, 2008). Bu çalışmada da üstün zekâ tanısı almış BİLSEM öğrencileri ile üstün zekâ tanısı almamış bir Özel Okul öğrencilerinin yakınsak bilişsel becerileri incelenmiştir. Ayrıca bu çalışmanın sonucunda anne eğitim düzeyi ve baba eğitim düzeyinin yakınsak bilişsel beceriye göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Bu araştırmanın üstün zekâ tanısı almış çocuklarla ilgili çalışmalara katkı sağlaması beklenmekte ve alan yazını zenginleştireceği umulmaktadır.

1.6 Tanımlar

Zeka Ölçekleri: *Zihindeki temel fonksiyonların ölçülebilmesi için geliştirilmiş olan ve farklı alt ölçekleri olan kapsami geniş testlerdir (Sak, 2014, s. 114).*

Üstün Yetenekli Çocuk/Öğrenci: *Sanat, yaratıcılık, zekâ, liderlik kapasitesi ya da farklı akademik alanlarda yaşutlarından daha iyi olduğu saptanan öğrenci çocuklardır (MEB, 2007).*

Bilim ve Sanat Merkezi: *Okul öncesi, ilköğretim ya da ortaöğretim seviyesindeki üstün yetenekli çocukların kişisel yeteneklerinin farkında olmasına olanak tanıyan ve kapasitesini geliştirip en iyi seviyede kullanmasını amaçlayan özel kurumlardır (MEB, 2007).*

Yansıtıcı Düşünme: Herhangi bir konunun aktif süreli ve dikkatli düşünülmesidir (Dewey, 1991).

Yakınsak Düşünme: Sadece tek bir doğruya bağımlı olan ve elde olan bilgiden oluşturulan geleneksel sonuçları olan düşünme şeklidir.

Iraksak Düşünme: Mevcut bilgiye dayanılarak değişik cevapların üretilmesidir.

Bölüm 2

İlgili Alan – Yazın Taraması

2.1 Üstün Zekâ Ve Üstün Yetenek Kavramları

Yetenek ve üstün zekânın tek bir evrensel tanımı yoktur. Zekâ kavramı her bilim alanı tarafından farklı biçimlerde ve boyutlarıyla ele alınmıştır. Zekâ ile ilgili net olmayan konulardan biri; zekânın doğasının ne olduğudur. Zekâ ile ilgili birbirleriyle örtüşen birçok teori ortaya konulmuştur. Ama hala günümüzde zekânın oluşumunu en gerçekçi şekilde ortaya koyan bir sonuca varılmamıştır. Zekâ ile ilgili tüm görüşler zekânın geliştirilebilen ve biyolojik temelleri bulunan bir nitelik olduğu konusunda birleşmektedirler (Kaplan, 2008).

Toplumlarda, ihtiyaçlar ve istekler değiştikçe üstün zekâ ve yeteneğin tanımı da değişiklik göstermiştir. Örneğin, Osmanlı döneminde üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin eğitim gördüğü Enderun Mekteplerine kabul edilmesi için, erkeklerin fiziki olarak güçlü olmaları yeterliydi. Günümüzde, üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin eğitim aldığı okullar öğrencilerin IQ skorunun yanında çeşitli testlere de tabi tutmaktadırlar.

130'un üstünde zekâyâ sahip kişiler, yeni düşünce oluşturarak bunu sorunları çözebilme konusunda kullanabilenler, yani yaratıcı bireyler ve herhangi bir işi tamamen halledebilecek motivasyona sahip, iş ve görev sorumluluğu alabilen kişiler üstün olarak tanımlanabilmektedirler (Renzulli, 1986, Clark,1992; akt. Davaslıgil, Ümit 2004a).

Amerika Birleşik Devletleri Üstün Zekâlı Çocuklar Ulusal Konseyi “bir ya da daha fazla alanda olağanüstü performans gösteren veya olağanüstü potansiyeli olan birey” olarak üstün zekâlı çocuk tanımını yapmıştır. (Sak, 2014, s. 6).

Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği 31.05.2006 tarih ve 26184 sayılı resmi gazetede Üstün yetenekli bireyler şu şekilde tanımlanmıştır: “Zekâ, yaratıcılık, sanat, spor, liderlik kapasitesi veya özel akademik alanlarda

akranlarına göre yüksek düzeyde performans gösteren birey.” (MEB, 2006).

Üstün yetenek konusunda en yaygın tanımlardan bir diğeri de Prof. Joe Renzulli'nin üç halka modelidir. Bu modele göre üstün yetenek,

- 1) Ortalamanın üstünde yetenek düzeyi
- 2) Yaratıcılık
- 3) Göreve adanmışlık (Motivasyon)

Renzulli ye göre bu üç özelliğe sahip olan birey üstün yeteneklidir (Eriş, 2015).

Tannenbaum ise üstün zekâ ile ilgili beş kavram öne sürmüştür. Bunlar şu şekilde sıralanabilmektedir; genel yetenek, özel yetenek, zihinsel olmayan faktörler, çevresel faktörler ve şans faktörleri. Bu faktörler, üstün zekâ için tek başına yeterli değildir ancak gereklidir. Bu sebeple dört faktörün bir arada olması beşinci faktör olmadan bir anlam ifade etmez (Demirel & Sak, 2011, s. 61-76). Doğru zamanda doğru yerde olmak, varlıklı bir aileye doğmak, ilgili bir aileye ve öğretmene sahip olmak, ilgisiz bir öğretmene veya aileye sahip olmak, ailenin tek çocuğu olmak veya çok çocuklu bir aileye sahip olmak, üstün zekâ ve yeteneğe değer verilen bir dönemde yaşamak bunların hepsi şans faktörüdür (Eriş, 2015).

1977 yılında Renzulli tarafından yapılan tanım günümüzde en çok kabul edilen tanımlardandır. Renzulli'ye göre üstün zekâ; kişinin yapısında olan üç temel unsur arasında olan etkileşim ile oluşmaktadır. Bu unsurlar;

- a) Anlık genel gelişimde ortalama üstü performans sergilemek,
- b) Sorunların çözümü için ıraksak düşünme şeklini kullanmak,
- c) Kendini ele aldığı konuya tamamıyla adanma, sorunun ortaya çıkarabileceği sonuçları düşünebilme yeteneğidir. Bu üç unsur kesiştiğinde üstün zekâlı bireyler ortaya çıkmaktadır (Ataman, 2004, s. 157).

2.2 Yaratıcılık ve Yaratıcı Düşünce

Yaratıcılık kavramı, 20. yüzyılın sonundan beri, çeşitli yaklaşımlarla

tanımlanmaya çalışmıştır ve hala tüm davranış bilimcilerinin kabul ettiği bir tanım yapılamamıştır (Temizkan, 2010). Yaratıcılık en genel tanımıyla yeni özgün fikirler ve ürünler ortaya çıkarmaktır. Yaratıcılık hemen hemen her düzeyde insanda bulunan bir özelliktir. Yemek yaparken yeni tatların keşfedilmesi, o gün giyeceğimiz kıyafetler için farklı kombinlerin yapılması, işe farklı yollardan gidilip gelinmesi, yaratıcılığa örnek olarak gösterilebilir. Yaratıcılık her bireyde olmasına rağmen her birey eşit düzeyde yaratıcı değildir. Çevre, aile ortamı, eğitim vb. Etkenler yaratıcılığın gelişmesine katkı sağlamaktadır.

2.3 Yansıtıcı Düşünce

Dewey (1991, s. 6), yansıtıcı düşünceyi, herhangi bir fikir ya da bilginin ve onların sonuçlarına ulaşımı destekleyen bilgi yapısının etkin ve dikkatli düşünme şekli olarak tanımlamıştır. Rodgers (2002), yansıtıcı düşüncenin anlamını 4 boyutta incelemiştir

- 1) Öğrenen kişinin deneyimi ile gelen derin anlamı, diğer deneyimler ile ilişki ve bağlantı kurarak yeni bir anlamlandırma-yapılandırma süreci.
- 2) Sistemli bir şekilde düşünmenin yönünü belirleme.
- 3) Yansıtıcı düşünme, toplumdaki kişilerde oluşuma gereksinim duyar.
- 4) Yansıtıcı düşünme, kişilerde zihinsel gelişimi destekleyen tutumlara ihtiyaç duyar.

Hayon (2005, s. 699), yansıtıcı düşünce için ileri sürülen farklı bakış açılarını birleştirmiştir. Şu şekilde bir tanım yapmıştır: “Yansıtıcı düşüncenin seviyeleri analiz, sentez ve yargılama; alıştırmaları teori, uygulama ve değerler; stilleri tekniksel mantıklılık ve eylemde yansıtma; zamanları etkinlik öncesi ve etkinlik sonrası; içerik bilgileri konu odaklı, eğitimsel içerikli ve eğitim programları; türleri öneri, örnek ve strateji; kullanım şekilleri sezgisel ve biçimseldir.”

Lee (2000), yansıtıcı düşüncenin unsurlarını tutumlar, süreç, içerik ve derinlik olmak üzere 4 şekilde incelemiştir. Ona göre düşünme sürecinin gelişimini ölçmek

için yansıtıcı düşüncenin derinliğine bakılması en iyi yoldur. Eğitimcilerin yansıtıcı düşünce derinliği 3 seviyedeki ölçüt ile yapılmaktadır:

- 1) Hatırlama Seviyesi (R1): Bir bireyin, diğer bireylerin deneyimlerini açıklayıp, diğer açıklamalara bakmadan hatırlamaya dayalı şekilde yorum yapması ve diğerlerinin gözlemlerini ve düşüncelerini örnek almasıdır.
- 2) Rasyonelleştirme Seviyesi (R2): Bir bireyin, diğer bireylerin deneyimlerine bakması, mantıklı olacak şekilde yorum yapması, “Neden böyle oldu?” sorusuna cevap araması, deneyimlerini genelleştirmesi ya da ilkeleri yöneterek cevap isteme çabasıdır.
- 3) Yansıtıcılık Seviyesi (R3): Bir bireyin gelecekte diğer bireylerin yaşayacakları deneyimleri değiştirme ya da geliştirme amacı taşıması, farklı görüş açılarından bakıp deneyimleri incelemesi, eğitimcilerin işbirliği yaptığında öğrencinin verdiği tepkileri; değerleri; başarıya etkilerini inceleyebilmesidir.

Ünver (2003), öğretmenlerin üç farklı yansıtma alanında yansıtıcı davranışlarda bulunduğunu söylemektedir. Bu alanları ise şu şekilde sıralamak mümkündür:

- Sınıf içinde ölçülebilen sonuçların yeterli veya etkili olup olmadığını inceleyen teknik yansıtma
- Eğitsel değerlere uygun olan çıktıların tanımlama problemleri alanındaki yansıtma
- Eğitsel değerler ve bunların uygulanmasının etik açıdan inceleyen eleştirel alanda yansıtma

Yansıtıcı düşünen öğretmenlerin özellikleri şöyle sıralanmaktadır:

- Öğretimi sürekli veya amaçlı olarak düşünmektedirler.
- Açık düşünceli olurlar.
- Öğretim sorumluluğu üstlenirler.
- Öğretim incelemesinde içten olurlar.

- İleri görüşlü olurlar ve bunu öğrencilere aşırlarlar.
- Sorunları sadece algılamakla kalmazlar. Bu süreci kendisini geliştirmek için kullanırlar.
- Öğretmenliğe karşı olumlu davranışlar sergilemektedirler.
- Meslektaşlarının eleştirilerini iyi dinler ve bunlardan faydalanırlar.

2.4 İraksak Yetenek

Yaratıcılığın en önemli bileşenlerinden biri olan ıraksak düşünce; ıraksak düşünmenin altında yatan nedenlerden, farklı durumlara nasıl etki ettiğine ve bireysel özelliklerine kadar geniş bir alanda ele alınmıştır.

İraksak düşünmenin açıklanabilmesi için birçok tanım yapılmıştır. Decay (1989, s. 1); ıraksak düşünmeyi; birden fazla doğru yanıtı olan sorulara farklı yanıtlar arama düşüncesi olarak tanımlamıştır.

Rıza (2001, s. 24), ıraksak düşünmeyi, “Çok yönlü düşünme, durumlar, olgular ve birimler arasında yeni ilişkiler kurarak birçok alternatif cevaplar verebilmektir” şeklinde tanımlamıştır.

İraksak düşüncenin birçok etkeni vardır. Guilford’a göre bu etkenler 12 başlık altında incelenebilir. Bunlar: Sözel akıcılık, özen gösterme, deneyimsel akıcılık, şekilsel içten doğan esneklik, anlamsal içten doğan esneklik, anlamsal tekrar tanımlama, sembolik tekrar tanımlama, orijinallik, ilişkiel akıcılık, problemlere duyarlılık, tasarlanmış akıcılık, simgesel uyumcu esneklik (Evans, 1991).

Weisberg (1997), ıraksak düşünmeyi, bir soruya birden fazla anlamlı yanıt oluşturan ve soruna yeni, alışılmışın dışında yanıtlar üretmeyi sağlayan bir süreç olarak tanımlamıştır. Farklı yanıtlar oluşturma bir bireyin yaratıcı ve orijinale ulaşma isteğinde artış gösterir. Bu sebeple ıraksak düşünme kişilerin varsayımlarının, ihtimallerinin ve ilişkilerinin çokluğuna kendisini açma aşamasıdır.

Milgram ve Arad (1980), ıraksak düşünme, ortaya çıkan düşünceler arasından uygun olan birini seçmek için diğer başlıkların artması fikridir. Milgram ve Arad (1980) ile Vertanian, Martindak ve Kwiatkowski (2003) tarafından yapılan çalışmalara bakıldığında ıraksak düşünme yeteneğine sahip olanların, sorunları daha iyi bir şekilde çözdüğü gözlemlenmiştir.

Silvermen (1993)'a göre ıraksak düşünme yeteneği olanlar karar verme konusunda sıkıntı yaşamaktadırlar. Grup içinde çalışmayı sevmeyen, okulda ve evde davranış sorunları gösteren kişilerdir. Zaman alan kararları verme konusunda sorun yaşarlar. Buldukları ortamda üstünlük taslamaya çalışırlar. Bu gibi sebeplerle bireysel ya da hızlandırılmış özel eğitim programlarına ihtiyaç duymaktadırlar. Silverman, ıraksak düşünme yeteneğine sahip olan kişilerin özelliklerini şu şekilde sıralamıştır (Garrels, 2004):

- Görevlerine bağlı
- Çok iyi bir hayal gücü
- Yüksek bir bağımsızlık düşüncesi
- Orijinal ve alışılmayan yanıtlar verme

İraksak düşünenler, birçok konuda duygusal sıkıntılar yaşayabilmektedirler. Yaşıtlarına uyum sağlayamazlar. Yaşıtlarına şaka yaparak takılmaya çalışırlar. Diğerlerinden farklı düşündüklerinden dolayı onların neden kızdığını anlamazlar. İraksak düşünenlerin büyük çoğunluğu okul hayatında çok mutsuzdur ve gerçek arkadaşları yoktur. Sürekli yaşıtları ve öğretmenleri tarafından anlaşılmadıklarını düşünürler. Bu kişiler, sosyal hayatta anlaşılmaya gereksinim duymaktadırlar. Bunun nedeni ise toplumdaki diğer bireylerin düşüncelerini dinlemenin önemli olduğunu bilmeyebilirler (Lovecky, 1992).

Bilinen bir nesnenin bilinen kullanım biçimleri, olağan fayda veya zararlarının dışındaki etkinliklerin sorgulanması ıraksak düşünme bağlamında görülmektedir (Baykal, 2009). İraksak düşünceye sahip bireyler, hayallerini anlatabilecekleri ve bundan hoşlanan, hayallerine katılmak isteyecek kişileri bulmak isterler. Yaratıcılıkları genelde yüksektir. Fakat sisteme uyma konusunda sorun yaşarlar.

İraksak düşünen kişiler, yeteneklerini ortaya çıkaramadığından okullar tarafından engellenebilmektedir. Bu bireyler, kendisini herhangi bir grubun içinde hissetmezse özsaygısı eksik olarak büyümektedirler (Betts & Neihart, 1988).

İraksak düşünenler, diğer insanlar gibi sıradan şekilde öğrenememektedirler. Diğer insanların göremediklerini görüp, farklı ilişkiler kurarak bir şeyleri öğrenmektedirler (Tolan, 1985).

Çok iyi soru sorma yeteneğine sahip olan iraksak düşünceli bireyler, farklı olasılıkları değerlendirdiğinden dolayı bir sorunun çözümünde farklı mantıklar kullanabilirler (Garrels, 2004).

İraksak düşünme konusunda başarılı olmak için iyi bir hayal gücü, sağlam bilgi kaynağı ve değerlendirme yeteneği gerekmektedir (Evans, 1991).

2.5 Yakınsak Yetenek

Torrance (1997), yaratıcı düşüncenin temelinde ve özelinde bazı bilişsel yeteneklerin olduğunu düşünmektedir. Yakınsak ve iraksak yetenekler de bunlardan en önemlileridir. Torrance'a göre yaratıcılık, insan ihtiyaçlarını her aşamada içeren bir süreçtir.

Dacey (1989, s. 11), yakınsak düşünmeyi, sadece bir doğru cevabı olan soruyu doğru ya da yanlış cevap verme süreci olarak tanımlamaktadır. Rıza (2001) ise, başarı ya da zekâ testiyle ölçülebilen tam olarak belirlenen tek doğru yanıtı sahip olan mantıklı cevapları yakınsak düşünme olarak tanımlamıştır. Vidal (2004) 'e göre yakınsak düşünmenin bazı kuralları şu şekildedir:

- Sistematiik olmalı, üretilmiş olan hazır düşüncelerden örnekler içermeli,
- Düşüncelerin değerlendirilebilmesi için farklı yollar geliştirilmeli ve düşüncelerin nitel-nicel ölçümleri incelenmeli,
- Alınan kararların önemini vurgulandığından dolayı sezgilerden kaçınılmamalı,

- Fikrin bir alanını hemen yargılamamalı, zamana yayılmalı,
- Düşünceyi bitiren görüşlerde bulunulmamalı, “mümkün değil, imkansız” gibi ifadeler kullanılmamalı,
- Belli kurallara sahip deneyimleri, fikirleri ve keşifleri kullanmalı.

Yakınsak düşünme, herhangi bir sorunun sonucuna klasik mantık yürüterek, basit mantık kurallarıyla ulaşma bilmeyi ifade eder. Doğru yanıtların belirlenmesine yönelik düşünme becerisidir (Tatlı, 2017) .

Yakınsak düşünce tek doğruya yoğunlaşırken, ırsak düşünce çeşitli yönlere doğru yayılmaktadır (Baykal, 2009)

2.6 Üstün Zekâlı ve Yetenekli Çocukların Genel Özellikleri

Çocuklar belirli yaşlarda belirli davranış özellikleri gösterir. Zekâ düzeylerine göre bu davranışlarda farklılıklar gözlenmektedir. Normal gelişim gösteren bir çocuk bir yaşında yürümeye, iki yaşında konuşmaya başlarken, üstün zekâlı ve yetenekli bir çocuk 6 aylıkken yürümeye, bir yaşında iken konuşmaya başlayabilir. Erken ve ileri dil gelişimi, güçlü hafıza, dikkat, alışılan nesnelere karşı olan ilgisizlik, yeni nesnelere yoğun ilgi gösterme ve farklı çevre uyaranlarına karşı gözü açık olma durumu bebeklik döneminin karakteristik üstün zekâ göstergelerinden bazısıdır (Sak, 2014). Üstün zekâlı çocuklar duyguları yaşıtlarına nazaran daha yoğun yaşamaktadırlar. Diğer insanların beklentilerine ve duygularına karşı hassasiyetleri yüksektir (Konyalıoğlu, 2013).

Üstün zekâyâ sahip çocukların ebeveynlerinin söylediklerine göre bebeklik zamanlarında özellikle doğum sonrasındaki ilk aylarda verilen karakteristik özellikler:

- Dikkat süresinin uzun olması
- Doğum sonrasında ilk aylarda bakıcılarını tanıma ve gülümseyerek onlara karşılık verme
- Aktif olma

- İlk kez gördüğü objelerin çoğunu hatırlayabilme
- Gürültüye çok tepki gösterme ve gülümseyerek karşılık verme
- Hızlı öğrenebilme
- Kitaplara olan fevkalade ilgi
- Dil gelişiminin başlaması
- “Ne” sorusundan sonra “neden”, “nasıl” gibi sorular sorma
- Uyarılara karşı tepki verme (Sak, 2014).

Üstün zekâlı çocuklar üzerinde yıllardır yapılan araştırmalara bakıldığında, zihinsel, fiziksel, sosyal vb. yönlerden üstün zekâ tanısı almamış diğer çocuklara göre üstün özelliklere sahip oldukları görülmektedir. Bu çeşitli özellikler zamanla geliştirilip test ve ölçeklere uygulanmaya başlamıştır. Uzmanlar bu test ve ölçekler ile çeşitli özellikleri ölçebilmektedirler. Araştırmalar sonucunda üstün zekâlı çocukların ortak özellikleri beş ana başlık altında incelenmiştir (Çağlar, 2004, s. 113). Bu başlıklar:

- 1) Üstün Zekâlı Çocukların Fiziksel Özellikleri
- 2) Üstün Zekâlı Çocukların Zihinsel Özellikleri
- 3) Üstün Zekâlı Çocukların Sosyal Özellikleri
- 4) Üstün Zekâlı Çocukların Kişilik Özellikleri
- 5) Üstün Zekâlı Çocukların Mesleki Özellikleri

2.6.1 Üstün zekâlı ve yetenekli çocukların fiziksel özellikleri. Halk arasında üstün zekâlı çocukların, yaşlılarına göre zayıf, fiziki gelişim gösterememiş, cazibesi az, çelimsiz ve bozuk sağlığa sahip olduğuna inanılmaktadır. Bunun nedeni ise yüksek zekâ ve düşünme gücüne sahip olmanın, bedeni gelişime engel olacağı inanışıdır (Çağlar, 2004, s. 113). Yapılan çalışmalar sonucunda bunun tam tersi ispatlanmıştır. Yaşlıları ile karşılaştırılan üstün zekâlı çocukların, normal çocuklardan daha üstün geliştiği ve sağlıklarının daha iyi olduğu görülmektedir (Çağlar, 2004, s. 113). Üstün zekâlı çocuklar fiziksel yapı ve genel sağlıkları açısından normallerin üstündedir. Üstün zekâlı çocukların; sinir sistemlerinin daha nitelikli olduğu, kesin duyu organlarına sahip olduğu ve daha hızlı olgunlaştığı

görülmektedir (Davaslıgil, 2004b, s. 213). Osmanlı zamanına bakıldığında Enderun okullarında eğitim alacak öğrencileri seçerken; üstün beden gelişimi olan, cazibeli, fiziki özelliği iyi olan kişilerin alındığı bilinmektedir (Çağlar, 2004, s. 114). Üstün zekâlı çocukların bedensel özellikleri bazı çalışmalar sonucunda bulunmuştur. Beden gelişimi düzenli beslenme, ekonomik durum, sosyal çevre gibi faktörlerle yakından ilgilidir.

2.6.2 Üstün zekâlı ve yetenekli çocukların zihinsel özellikleri. Üstün zekâlı çocuklar yaşitlarına göre üstün bir zihinsel yeteneğe sahiptirler. Yapılan farklı araştırmalardaki ortak sonuçlara göre bu özellikler aşağıdaki şekilde özetlenebilir (Çağlar, 2004, s. 116-117):

- Bilgi edinmek için doymayan bir iştah ve açlıkları vardır.
- Erken yaşta konuşabilirler. Kelime hazneleri zengindir ve kelimeleri doğru telaffuz ederler.
- Gördüklerini ve duyduklarını hafızalarında uzun süre tutabilirler.
- Bilgilerini kolayca transfer ederler.
- Zekice tasarımlar yapabilirler.
- Kendilerini ifade etmede bağımsızdırlar. Kendilerine güvenleri fazladır.
- Hayal ve gerçek arasındaki farkları erkenden fark ederler.
- Sorumluluk hisleri kuvvetlidir.
- Karışık problem çözmeyi severler. Yüzeysel ve basit şeyleri sevmezler.
- Okumaya çok erken yaşta ilgi duyarlar ve genellikle kendiliğinden okumayı öğrenirler.

Üstün zekâlı çocuklar eş zamanlı olmayan bir gelişim sergilerler. Okumayı okula başlamadan öğrenmesine rağmen ayakkabısını bağlayamaya bilir. Zihinsel gelişimin fiziksel ve duygusal gelişimden önde olması durumu asenkronize gelişim olarak tanımlanmaktadır (Eriş, 2015).

2.6.3 Üstün zekâlı ve yetenekli çocukların sosyal özellikleri. Üstün zekâlı çocuklar diğer çocuklar gibi sosyal uyumsuzlukların, davranış problemlerinin ve muhtelif derecede suçların işlenebileceği bir gruptur. Normal çocukların uyumsuz ve suçlu olmasını sağlayan sebepler üstün zekâlı çocukların çevresinde de varsa, davranış bozukluğu ve suçluluk üstün zekâlı çocuklarda da görülebilir (Ataman, 2004, s. 118).

Yapılan araştırmalar sonucunda üstün çocukların sosyal özellikleri aşağıdakiler gibidir (Ataman, 2004, s. 119):

- Espri anlayışı yüksektir.
- Arkadaş olarak kendi zekâ seviyesine uygun olan ve benzer ilgi alanlarına sahip olduğu kişileri seçebilmektedir. Genelde kendisinden yaşça büyük olanlarla arkadaş olurlar.
- Çok popülerlerdirler. İçinde oldukları grupların üyeleri tarafından sevilmeaktedirler.
- Yeni sosyal durumlara kolayca uyabilirler.
- Hiç kimsenin dinine, rengine ve ırkına bakmazlar.
- Sosyal problemlerle karşılaştıklarında bunlara uygun çözüm yolları bulurlar.
- Liderlik özelliğine sahiptirler.

Unutmamız gerekir ki sosyal özelliklerin kazanmasında çocuğun yaşadığı sosyal çevre, aile ve ekonomik düzey çok önemlidir. Sosyal çevrenin çocuğu desteklemesi ve geliştirmesi gerekmektedir.

2.6.4 Üstün zekâlı ve yetenekli çocukların kişilik özellikleri. Üstün zekâlı çocukların kişilik bozukluklarından arınmış olduğu düşüncesi yanlıştır. Üstün zekâlı çocukların da duygusal ve davranış bozuklukları, kişilik özelliklerinde kusurlar olmaktadır. Fakat normal çocuklara oranla üstün zekâlı çocuklarda bozukluklara daha az rastlanmaktadır (Ataman, 2004, s. 122) Yapılan araştırmalara göre üstün zekâlı çocukların kişilik özellikleri aşağıdakiler gibidir:

- Üstün zekâlı çocuklar başarmaktan ve hedeflere ulaşmaktan zevk alırlar.
- Takdir ve teşvik edilmeseler bile hedeflerine ulaşmayı isterler. Bireysel kusurlarını görüp düzeltebilirler.
- Buldukları ortamlarda popülerlerdir. Sebatkârlardır.
- Aldıkları sorumlulukları mükemmel bir şekilde yerine getirirler.
- Yeni bilgiler öğrenmekten ve icat etmekten hoşlanırlar (Ataman, 2004, s. 118).
- Her şeyi büyük bir olgunluk içinde yaşarlar. Aşırı derecede duygusal ve heyecanlı olabilirler.

2.6.5 Üstün zekâlı ve yetenekli çocukların meslek özellikleri. Üstün zekâlı çocuklar yüksek zihin ve beden kapasitesine sahip oldukları için büyük çabalar gerektiren profesyonel işlerle ilgilendikleri ve yöneldikleri, genellikle bu mesleklerde başarıya ulaştıkları söylenebilir. Bu üstün yönlerse özetle aşağıdakilerdir (Çağlar, 2004, s. 123):

- Kolay çabuk ve sağlam öğrenirler.
- Açık düşüncüler ilişkileri kolay bulurlar. Bilgileri hemen kapar ve uygun durumlarda en uygun biçimde kullanırlar.
- Zihnen güç problemleri kolayca çözebilirler.
- Fikirleri, çalışma metotları, buluşları orijinaldir.
- Azimli, sabırlı, kararlı, alçak gönüllü ve naziktirler.
- Sorumluluk alıp, sorumlulukları yerine getirmeyi severler.
- Toplumsal değerleri hemen anlayabilir ve saygı gösterirler.

2.7 Üstün Zekâlı ve yetenekli Öğrencilerin Tanılanması

Tanılama, belirli özelliklere sahip olan veya bir gruba dâhil olan kişilerin belirlenme aşaması olarak tanımlanabilir (Sak, 2014, s. 93). Üstün zekâlı ve yetenekli bireylerin tanılama sürecinde farklı değerlendirme araçları bir arada kullanılmaktadır. Disiplinler arası yaklaşımda bir tanılama ekibinin kurulması gerekmektedir. Bu ekip ise öğretmen, ebeveyn ve ilgili uzmanlardır. (Ersoy & Avcı,2001). Bu süreçte öğrenci ile ilgili bilgilerin ayrıntılı, doğru ve güvenilir olması

bilgilerin çeşitli kaynaklardan toplanması ve farklı uzmanların tanılama sürecine katkı sağlaması tanılamamanın geçerlilik ve güvenilirliğini artırır (Sak,2014 s.93).

2.8 Zeka Ölçekleri

Zekâ ölçekleri, temel zihinsel fonksiyonları ölçmek için geliştirilmiş olan ve farklı alt ölçeklere sahip geniş kapsamlı testlerdir. Alt ölçeklerdeki bireysel performansların toplamının genel zihinsel kapasiteyi ölçtüğü kabul edilir. Zekâ testlerinin çok önemli bilişsel kapasiteleri ölçtüğü bilinmektedir (Sak, 2014, s. 114).

Zekâ ölçeklerinin hiç biri zihinsel kapasiteyi tam olarak ölçmemektedir. Zekâ testleri, IQ testi olarak da bilinmektedir. Zekâ testlerinde ortalama puan 100 olup, geleneksel uygulamalarda 130 ve üstünde puanı olan kişiler üstün zekâlı olarak kabul edilirler (Sak, 2014, s. 114).

2.8.1 Wechsler Zeka Ölçeği. Genel zihinsel kapasiteyi ölçmek amacıyla 1930'larda David Wechsler tarafından geliştirilmiştir. Wechsler Zekâ Ölçeğinin 2003 yılında dördüncü sürümü yayınlanmıştır (Sak, 2014, s. 115). Wechsler Zekâ Ölçeği en yaygın kullanılan zekâ ölçeğidir. Sözel kavrama, algısal muhakeme, işlem hızı ve işleyen bellek faktörlerinden oluşmaktadır. Faktör puanları ise çeşitli alt ölçeklerden oluşmaktadır.

2.8.2 Standford binet zeka testi. Alfred Binet ve Theodore Simon tarafından zihinsel geriliği olan ve öğrenme güçlüğü çeken çocukların belirlenmesi amacıyla yapılan ilk zekâ testidir. İlk test 1905 yılında tamamlanmıştır. 1986 yılında Standford-Binet Zekâ Skalası L-M formu yenilenmiş ve yeniden düzenlenmiştir. Böylelikle Standford-Binet Zekâ Skalasının 4. Basımı ortaya çıkmıştır. 4. basımın bir avantajı 4 standart yaş skoru üretmesidir. Bunlar sözel mantık, görsel soyut mantık, kısa süreli hafıza alanlarında olup, toplam IQ skoru puanları ile birliktedir (Davaslıgil, 2004b, s. 126)

2.8.3 Grup zeka ve grup yetenek testleri. Bireysel zekâ testlerinin aksine aynı anda birden fazla kişiye uygulanabilmektedir. Grup zekâ testleri çoktan seçmeli testlerdir. Test maddeleri testi uygulayan kişinin sorduğu sözel sorulardan ve uygulamaya dayalı etkinliklerden oluşmaktadır (Sak, 2014, s. 119).

2.9 Üstün Zekalı ve Yetenekli Öğrencilerin Eğitimi

Altmışlı yıllardan sonra ortaya çıkan besin ve enerji kaynaklarındaki kıtlıklar, çevre kirliliğindeki artış, siyasi güç dengesinde yaşanan sorunlar gibi dünyasal birçok problemin ortaya çıkması üstün zekâlı ve yetenekli çocuklara gösterilen ilginin artmasını sağlamıştır. 1960'lı yıllara kadar, genellikle zekânın değiştirilebilir olmadığı ve üstün kişilerin genetik sebeplerden dolayı, çokça denetime ihtiyaç duymaksızın durumla başa çıkabilecekleri düşünülmekteydi. Ancak günümüzde zekânın dinamik olduğu, çevre ve eğitimin etkisiyle gelişebileceğini göstermektedir (Davaslıgil, 2004b, s. 233). Üstün zekâlı ve yetenekli çocuklar farklı özellikler göstermektedir. Bu nedenle eğitimlerinde de çeşitli farklılıklara gidilmelidir.

2.9.1 Hızlandırma. Hızlandırma farklı çeşitlerde uygulanabilmektedir. Okula erken gönderme, ders veya sınıf atlatma hızlandırmaya örnek olarak verilebilir. Bu tarz uygulamalar, özellikle matematik ya da okuma gibi içeriği aşamalı olan derslerde çoğunlukla uygulanmaktadır. Okula erken başlamanın çeşitli kısıtları vardır. Öğrenci 130 veya daha üstü zekâ puanına sahip olmalı, resim yapabilme, yazı yazabilme, kesme ve yapıştırma gibi etkinlikleri yapabilmesi için gereken el-göz koordinasyonu gelişmiş olmalı, duygusal ve sosyal alanda gerekli olgunluğa erişmiş olması, sağlık açısından bir probleminin olmaması gerekmektedir (Davaslıgil, 2004a, s. 237).

Ders atlatmanın çocuk için önemli avantajları vardır. Çocuk yaşları ile birlikte zaman geçirerek sosyal açıdan bir doyum elde ederken zihinsel açıdan da sınıftan ileri olduğu konularda bir üst sınıftan ders alarak zihinsel açıdan da bir doyum elde etme imkânına sahiptir. Öğrencinin sınıf atlayabilmesi içinde bazı temel becerileri kazanmış olması gerekmektedir. Sınıf düzeyinin üstünde bilgi ve beceriye sahip olmaları gerekmektedir. Öğrencinin fiziki yapısı, motivasyonu, sosyal uyumu sınıf

atlatmaya uygun olmalıdır. Hızlandırılmış eğitime tabi tutulan üstün zekâlı bireyler, daha iyi üniversitelere girebilmekte ve daha çok akademik ödül alabilmektedir. Genellikle ortaöğretimde üst sınıftan ya da üniversiteden ders alanların, üniversitede üstün başarıya sahip oldukları gözlemlenmiştir (Sak, 2014, s. 149).

2.9.2 Gruplama. Gruplamada, üstün zekâlı öğrencilerin genel zekâ türü benzerlik gösteren öğrencilerin bir arada çalışması amaçlanmaktadır (Davashgil, 2004a, s. 238). Gruplama farklı biçimlerde olabilmektedir. Bunlar; özel okul tam günlük özel sınıf, xyz sınıfları, karma sınıf, kaynak/destek oda, sınıf içi benzer veya karışık yetenek gruplarıdır. Bir stratejiye karar verildiğinde öğrencinin düzeyi, maddi kaynaklar, çalışanların sayısı ve pozisyonu, programın ana hedefi, öğrencinin, ailenin gereksinim ve beklentileri vb. pek çok değişken birlikte göz önünde bulundurulmalıdır (Şahin, 2016, s.7).

Özel Okul: Bu tarz okullara yalnızca üstün zekâlı kişiler gidebilirler. Bu öğrenciler tüm eğitim hayatını bu okullarda tamamlarlar. Özel okul modeline fen liseleri örnek olarak gösterilebilir (Sak, 2014). Özel okul uygulamasının avantajları ve dezavantajları vardır. Avantajları arasında üstün zekâlı çocuklar kendilerini yalnız hissetmezler, eğitimlerinde doyum sağlayabilirler, yeteneklerini geliştirmeleri için uygun ortamdır. Dezavantajları ise üstün zekâlı çocuklar diğer çocuklarla kaynaşmasına oram yoktur. Çocukların çok erken yaşta yetenekleri alanlarında gelişmelerine fırsat vereceği için ilerleyen yaşlarda pişmanlıklar yaşanabilir.

Tam Günlü Özel Sınıf: Bu modelde üstün zekâlı öğrenciler aynı sınıfta eğitim almaktadırlar. Bu modelinde avantajları ve dezavantajları vardır. Avantajları arasında üstün zekâlı ve yetenekli öğrenciler, kendi düzeylerindeki yaşlılar ile eğitim aldığı için akademik olarak başarıları artmaktadır. Dezavantajı ise üstün zekâlı ve yetenekli çocuk diğer yaşlılarından soyutlanmaktadır.

XYZ Sınıfları: Öğrencilerin akademik başarı ve yetenek düzeyine göre X, Y,Z sınıflarına dağıtılarak eğitim görmeleridir. Türkiye de dersaneler ve bazı özel okullar bu yöntemi kullanmaktadır. Sınav başarı puanına göre en yüksek puan alanın

X sınıfında orta derecede puan alanın Y sınıfına düşük puan alanın Z sınıfına yerleştirilmesidir. Bu yöntemde eğitimde farklılaştırılmaya gidilmez. Bu gibi başarıya dayalı sınıflarda, sınıf atlamak biraz zordur. Şans eseri Y sınıfında yerleşen bir üstün zekâlı öğrencinin X sınıfına geçmesi neredeyse imkânsızdır. Bu nedenle birçok üstün zekâlı öğrencinin üst düzey eğitim alması engel olunabilmektedir (Sak, 2014).

Karma Sınıf: Normal öğrencilerin ve üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin aynı sınıfta eğitim almaktadır. Öğretmen üstün zekâlı öğrencilere eğitim verebilecek nitelikte olmalı ve eğitimi farklılaştırmaya gönüllü olmalıdır. Bu durumda normal öğrencilerde faydalanmaktadır. Ayrıca üstün zekâlı ve yetenekli öğrenciler kendilerine denk akranları ile ve normal akranları ile bir arada eğitim aldıkları için sosyal açıdan da gelişmelerine katkı sağlamaktadır.

Kaynak/ Destek Odası: Kaynak destek odası uygulamasında üstün zekâlı ve yetenekli öğrenciler haftada bir veya birkaç kez sınıftan alınarak okuldaki diğer üstün zekâlı ve yetenekli öğrenciler ile farklı bir oda da zenginleştirilmiş eğitim etkinliklerine katılırlar. Kaynak destek odasında her sınıf düzeyindeki üstün zekâlı ve yetenekli öğrenciler aynı anda aynı etkinlikleri yaparlar.

Sınıf İçi Benzer veya Karışık Yetenek Grupları: Bu uygulama değişik derslerde, öğrencilerin kimi zaman öğretmen rehberliğinde kimi zaman kendi isteklerine göre grup çalışmaları yapmasıdır. Öğrencilerin işbirlikçi bir ortamda birbirlerinin eksikliklerini gidererek çalışmaları beklenmektedir. Bu uygulama, öğrencilerin sosyal yandan gelişmelerine katkı sağladığı gibi üstün zekâlı öğrencilerin liderlik özelliğinin gelişmesine ortam sağlamaktadır.

2.9.3 Zenginleştirme. Zenginleştirme, üstün zekâlı öğrenciler ile normal öğrencilerin eğitim aldığı sınıflarda, öğrencilerin ilgi alanları ve ihtiyaçlarına göre uyarlamaların yapılmasıdır (Ersoy & Avcı, 2001). Zenginleştirme farklılaştırma stratejisidir. Öğrencilerin ve grubun özelliklerine göre yapılan farklılaştırmalar, eğitim uygulamalarında en uygun olan farklılaştırma türleridir (Sak, 2014).

Farklılaştırma içerik, ürün ve sürecin öğrencilerin hazır bulunuşluk, ilgi ve ihtiyaçlarına göre farklılaştırılmasıdır. Zenginleştirme içerik, ürün ve sürecin farklılaştırılmasıyla gerçekleştirilmektedir. İçeriğin zenginleştirilmesinde akademik içeriğin yani ders konularının üzerinde durulmaktadır. Daha çok fen bilgisi, matematik, sosyal bilgiler ve Türkçe gibi akademik olarak yoğun olan derslerde içerik zenginleştirilmektedir. Sürecin zenginleştirilmesinde, öğrenciler yaratıcı düşünme, kritik düşünme gibi ileri düşünme becerilerinin geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Ürüne dayalı zenginleştirmede ise öğrencilerin yeni bir ürün (öykü, resim, şiir, proje) ortaya çıkarması hedeflenmektedir (Sak, 2014). Etkili bir zenginleştirmede içerik, ürün ve sürecin birlikte farklılaştırılması gerekmektedir.

2.9.4 Farklılaştırılmış Eğitim. Farklılaştırılmış eğitim, öğretmenin öğrencilerin hazır bulunuşlukları, ihtiyaçları, öğrenme hızları ve ilgi alanlarına göre içerik, ürün, süreç ve ortamın farklılaştırmasıdır İçerik, öğretmenin öğretmek istediği konudur.

Süreç, öğrencilerin bilgiyi öğrenme ve kullanma biçimleridir. Ürün ise Öğrenme sonucunda öğrencilerden beklenen davranış veya öğrenme çıktısıdır (Sak, 2014).

Farklılaştırılmış eğitim yalnızca üstün zekâlı ve yetenekli bireylerin ihtiyaç duyduğu bir eğitim değildir. Öğrencilerin sahip olduğu farklılıklar, farklılaştırmayı sınıflarımızın ayrılmaz bir parçası haline getirmiştir (Sayı, 2013).

Öğrencilerin ve grubun özelliklerine göre yapılan farklılaştırmalar, eğitim uygulamalarında en uygun olan farklılaştırma türleridir (Sak, 2014). Farklılaştırma içerik, ürün ve sürecin öğrencilerin hazır bulunuşluk, ilgi ve ihtiyaçlarına göre farklılaştırılmasıdır. Zenginleştirme içerik, ürün ve sürecin farklılaştırılmasıyla gerçekleştirilmektedir. İçeriğin zenginleştirilmesinde akademik içeriğin yani ders konularının üzerinde durulmaktadır. Daha çok fen bilgisi, matematik, sosyal bilgiler ve Türkçe gibi akademik olarak yoğun olan derslerde içerik zenginleştirilmektedir. Sürecin zenginleştirilmesinde, öğrenciler yaratıcı düşünme, kritik düşünme gibi ileri düşünme becerilerinin geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Ürüne dayalı zenginleştirmede ise öğrencilerin yeni bir ürün (öykü, resim, şiir, proje) ortaya

çıkarması hedeflenmektedir (Sak, 2014). Etkili bir zenginleştirmede içerik, ürün ve sürecin birlikte farklılaştırılması gerekmektedir.

2.9.5 Zenginleştirme. Zenginleştirmenin süreç ve içerik hedefleri bulunmaktadır. İçerik, ileri ve zenginleştirilmiş konu madeleri iken, süreç problem çözme, yaratıcı düşünme, bilimsel düşünme vb. becerileri ifade eder (Koç s.187). Cumartesi programları, okulda oluşturulan kaynak odaları, hukuk ve politikayla ilgilenen öğrenciler için mahkemeler oluşturulması zenginleştirme stratejileri arasında sayılabilir (Davaslıgil, 2004a, s. 236).

2.10 Üstün Zekâlı ve Yetenekli Bireylere Eğitim Veren Kurumlar ve Tarihsel Gelişimleri

2.10.1 Enderun mektebi. Enderun Mektebi üstün yetenekli bireylere eğitim veren II Murat tarafından kurulan köklü kurumlardandır. Fatih Sultan Mehmet Enderun Mektebi'ni geliştirmiş ve eğitim merkezi haline getirmiştir (Akarsu, 2004). Osmanlı Devleti'nin gücünü geliştirmek ve korumak için nitelikli insan yetiştirmeyi amaçlayan bir eğitim kurumudur. Enderun mektebinde eğitim alan öğrenciler acemi oğlanlar olarak adlandırılan devşirme çocuklar arasından seçilmekteydi. Hıristiyan ailelerden alınan erkek çocuklar Türk ailelerinin yanında yetiştirilirdi.

Enderun Mektebi'nin bazı karakteristik özellikleri ise şunlardır; öğrenciler kabiliyetleri ve yeteneklerine göre seçilirlerdi, Enderun mektebinin müfredatı, özgürlükçü sanat, beden eğitimi ve mesleki eğitimden oluşmaktaydı, müziğe çok önem verilmiştir, müzik ve matematik entegre edilmiştir, öğrencilerin konu seçiminde kendi ilgi alanlarına göre tercih etmelerine fırsat verilmiştir, öğrenim ve çevre bir araya gelerek bütünleştirilmiş, ceza ve ödül sisteminden oluşan değer sistemi vardır (Akarsu, 2004).

Enderun müfredatında liberal sanat, savaş sanatları ve mesleki eğitim eşit ağırlığa sahiptir. Enderun mezunları aldıkları yüksek seviyedeki eğitime, Osmanlı İmparatorluğuna en iyi kalitede hizmet sunarak karşılık verirlerdi (Akarsu, 2014 s.98)

2.10.2 Fen lisesi. 2. Dünya Savaşı sonrasında ülkeler arasında teknoloji yarışlarının başlaması, ülkeleri ortaöğretim sonrasında yeni eğitim programı düzenlemeye yönlendirmiştir. Türkiye’de 1950 yılında düşünölmeye başlayan bu fikir, 1962 yılında 7. Milli Eğitim Şurasında, o dönemki Milli Eğitim Bakanlığınca yapılan açılış konuşmasında belirtilmiştir. Hilmi İncesulu yaptığı konuşmada şu ifadeleri kullanmıştır: “Üstün istidatlı öğrencileri kabul edecek parasız yatılı yeni bir ilim lisesi açılmasını uygun bulurum. Bu lise ileriki ilim kadrolarımız için personel hazırlayacaktır.” (2013, s.15).

Bu konuşmanın ardından 3 Nisan 1962’de 675 Sayılı Milli Eğitim Bakanlığı talimatıyla “Fen Lisesi Açılması Konusu İnceleme Komisyonu” nun kurulması sağlanmıştır. Komisyon 21 Mayıs 1962 tarihinde Milli Eğitim Bakanlığı’na Fen Lisesi kurulmasının nedenlerini sunmuştur. Bu nedenler ise şu şekilde sıralanmaktadır (2013, s.15):

- Tüm ülkelerin en önemli varlığı insan kaynaklarıdır. Bunun en çok önem taşıyan ögesi ise üstün yetenekleri olan bireylerdir.
- Çağdaş uygarlık seviyesine ulaşmak için Türkiye, üstün becerileri olan lider kişilere ihtiyaç duymaktadır.
- Türkiye’de üstün yetenekli öğrencilerin ihmali diğer öğrenci gruplarına göre daha fazladır. Bu gruba hitap eden bir eğitim programı yoktur.

Ayrıca raporda şu ifadeler de kullanılmıştır: “Lisesi kurulması ile fen sahasında üstün kabiliyet gösteren çocukların eğitilmesi için özel fırsatlar doğacak, Türkiye’de endüstri ve yükseköğrenim için araştırmacılar yetiştirmesi sağlanmış olacaktır.”

Fen Lisesi’nin kurulma amaçları ise şu şekilde sıralanmaktadır (2013, s.15):

- Ülkede fen alanında üstün becerileri olan çocukların daha fazla gelişim göstermesini sağlamak ve zekâlarını efektif olarak kullanmak,
- Ülkede akademik eğitim ve endüstri için gereken araştırmacı bireylerin yetişmesini sağlamak,

- Fen alanında ihtiyaç duyulan ülkede, laboratuvar rolü üstlenecek fen eğitim, araştırma ve geliştirme merkezi olmak.

Bu şekilde Fen Lisesi kurma düşünce proje olarak incelenmiştir. Sonrasında Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 1963 yılında “Fen Lisesi Danışma Kurulu” kurulmuştur. Bu kurulun ilk üyeleri 6’sı Ankara Üniversitesi Fen Fakültesi’ne bağlı, 4’ü ise Orta Doğu Teknik Üniversitesi’ne bağlı 10 öğretim üyesidir. Bu sayede projeye bilimsel olarak da katkı sağlanmıştır (2013, s.15) .

Fen Lisesi Danışma Kurulu Fen Lisesi’nde görev yapacak Matematik, Fizik, Kimya ve Biyoloji dersleri için 30 adet öğretmen seçmiştir. Daha sonra diğer öğretmenlerin belirlenmesi çeşitli sınavlar ile olmuştur. Seçilen bu Fen Bilgisi öğretmenlerine özel eğitimler verilmiştir. Hatta bu öğretmenler Amerika’ya gönderilmiş ve gelişmeleri takip etmeleri istenmiştir. Sonrasında ise ders programları oluşturulmuştur. Öğretmen seçme ve yerleştirme aşamalarının yanında Fen Lisesi binalarının ilk bölümlerinin tamamlanması sağlanmıştır. Çeşitli laboratuvar materyalleri ve araç-gereçler temin edilerek 1964’te okullar eğitim-öğretime hazır hale getirilmiştir (2013, s.15).

Milli Eğitim Bakanlığı Test ve Araştırma bürosu iki dereceli bir sınav yapmış ve bu sınavla 96 öğrenci seçilmiştir. 1964’te ise bu öğrenciler Fen Lisesi’nde eğitim-öğretim hayatlarına başlamışlardır (2013, s.15).

2.10.3 Anadolu lisesi. Anadolu Liseleri, üstün nitelikli öğrenci yetiştirmek ve bu öğrencilerin yükseköğrenim sınavlarında yüksek başarılar elde etmesine yönelik kurulmuştur. Bazı derslerin öğretiminin İngilizce, Fransızca ya da Almanca olarak yapıldığı bu okullar, öğrencileri Bakanlık sınavları ile almakta olan parasız devlet okullarıdır. Okulun kuruluş amacı Milli Eğitim Bakanlığı Orta Öğretim Genel Müdürlüğü belgelerinde şu şekilde belirtilmiştir: “Öğrencilerin bir yabancı dili öğrenmelerini, yurt içinde ve dışında bu dilden de faydalanarak daha verimli bir şekilde öğrenim yapmalarını sağlamak, onlara milliyetçi müspet kültür ve uygar

görüş kazandırmaktır.” 1974’te Anadolu Liseleri olarak isimlendirilen bu okulların sayısı, 1990 yılında 132’yi bulmuştur (Aksu, 1990).

Anadolu liselerinin bazılarının 4 yıl eğitime ek olarak hazırlık eğitimi verdikleri de görülmektedir. İlk kurulduğu zamanlarda tüm öğrencilerin hazırlık okuması zorunlu kılınan bu okullarda artık hazırlık şartı olmayabilmektedir. Sınıflardaki öğrenci sayısı ile 34 kişi ile sınırlıdır.

2.10.4 Güzel Sanatlar Lisesi. Güzel sanatlar alanında becerileri olan ve resim, müzik gibi alanlarda kendini yetiştirmek isteyen kişiler için Güzel Sanatlar Liseleri kurulmuştur. Bu liselerin amacı, öğrencilere güzel sanatlar ile ilgili temel bilgi ve becerileri vermektir. Ayrıca güzel sanatlar konusunda nitelikli bireylerin yetişmesini sağlamaktır.

İstanbul’un Kadıköy ilçesinde kurulan İstanbul Avni Akyol Güzel Sanatlar Lisesi, Türkiye’nin ilk Güzel Sanatlar Lisesi olma özelliğini taşımaktadır. 16 Ekim 1989 tarihinde Milli Eğitim Bakanı Sayın Avni Akyol tarafından açılmıştır (İstanbul AGSL, 2012).

Güzel Sanatlar Liseleri, okul diploma notu ile başvuru almaktadır. Müzik bölümü için müzik dersinin not ortalaması, Resim bölümü için resim dersinin not ortalaması dikkate alınmaktadır.

2.10.5 TEVİTİÖL. Ünlü girişimci ve iş insanı Sezai Türkeş, eşi İnanç Türkeş’in adını yaşatması amacıyla 1990 yılında yetersiz maddi kaynakla özel yetenekli çocukların eğitim ihtiyacını giderecek okulun kurulması için bir vakıf kurmuştur. Amaca yönelik eğitime devam edilirken, 1996’da maddi sorunlar ortaya çıkmıştır ve bu sebeple inşaat faaliyetleri durdurulmuştur. 1997’de sekiz yıllık eğitimi zorunlu hale getirilmesi ile okulun ortaokul kısmı kapanmak zorunda kalmış ve öğrenci kaynağı sınırlandırılmıştır (Üstün ve Özel, 2008).

Türk Eğitim Vakfı tarafından desteklenen TEVİTÖL (Türk Eğitim Vakfı Özel İnanç Türkeş Lisesi), 2002 yılından beri eğitim-öğretime ara vermeden devam etmiştir. Anadolu Lisesi müfredatı uygulanan okulda eğitim yabancı dilde olmaktadır. Üstün yetenekli öğrencilere uygun etkinlikler yapılmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olan, maddi durumu yetersiz olan üstün yetenekli öğrencilerin seçimini öğrenci seçme heyeti tarafından yapılmaktadır. Seçimler önceden yalnızca MEB Rehberlik Araştırma Merkezleri'nden bildirilmiş olan, yetenekli ve maddi durumu yeterli olmayan öğrenciler arasında yapılan sınav ile olmaktadır. Bu sınavı geçen öğrenciler, okulda gerçekleşen ikinci sınav için hak kazanmaktaydılar. Fakat 2003-2004 yılında ilk kez dışarıdan yapılan başvurular da değerlendirmeye alınmış ve uygun kriterlere sahip ücretli öğrencilerin de eğitim görmesi sağlanmıştır. Öğrencilerinin büyük çoğunluğu yurtiçi ve yurtdışındaki okullarda yükseköğrenimlerini tam burslu olarak sürdürmektedir. Mezunlarının bazıları Harvard, Yale, Duke, Williams, Columbia gibi dünyaca ünlü üniversitelerde eğitimlerini sürdürmektedirler. Üstün yetenekli bireylerin, sahip oldukları yeteneklerini insanlık için faydalı olacak şekilde kullanmak, toplumda yön verici lider olmalarını sağlamak ve uygun öğrenme ortamı oluşturmak amacını taşımaktadır (Üstün ve Özel, 2008).

Türk Eğitim Vakfı Özel İnanç Türkeş Lisesi'nde eğitim gören öğrencilerin tamamı yatılı, burslu ve kısmi burslu olarak okul hayatına devam etmektedirler. Türk ve yabancı öğretmenlerin eğitimi altında öğrenim görmektedirler. Milli Eğitim Bakanlığı'nın programının yanında Uluslararası Bakalorya programının da uygulandığı görülmektedir. Okuldaki öğrenciler, %70 oranında planlı programa dâhil olmakta, %30 oranında kişisel istekleri doğrultusunda bir programa uymaktadırlar. Dersler saat 15.00'da bitmektedir. Ardından çeşitli etkinlikler olmaktadır. Bu etkinlikler her gün 16.00-18.00 arası olmaktadır. Hafta sonu ise öğrencinin istediği saatlerde gerçekleşmektedir. Okul öğrencileri özel günler, projeler, geziler veya programlar düzenleyebilmekte, bu çalışmalarda aktif olarak rol alabilmekte ve etkinlikte lider olabilmektedirler. Etkinliklerin bazıları öğretmen tarafından belirlenirken bazıları öğrenciler tarafından seçilmektedir. Okulda Anadolu Lisesi müfredatına uygun olarak yabancı dilde eğitim görülmektedir. Öğrenciler, ileri

düzeyde İngilizce öğrenmekte ayrıca Almanca ve isteğe bağlı olarak etkinlik saatinde olmak koşuluyla Fransızca öğrenme imkanlarına sahiptirler (Doğan, Tekcan, & Cürebal 2004, s. 101-105).

2.10.6 Beyazıt İlköğretim Okulu. İstanbul'daki ilkokullardan biri olan Beyazıt Sultan Mektebi, Şehzadebaşı'nda yer almaktaydı. Okul binası kullanılmayacak hale gelince 1910'da tamir edilmiş ve Beyazıt Numune Mektebi olarak faaliyete başlamıştır. Eski okul binası günümüzde İstanbul Üniversitesi Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi'nin yer aldığı binadır (Beyazıt Ford Otosan İlkokulu, 2015).

1923 yılının Eylül ayında şimdi İstanbul Üniversitesi Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi olan binanın temeli atılmıştır. Bu binada Beyazıt Zükür İptidai Mektebi adı altında eğitim-öğretime başlanmıştır. Okullara numara verildiği sırada 5. Okul olmuştur. 1949 yılında ise Beyazıt İlkokulu olarak isimlendirilmiştir (Beyazıt Ford Otosan İlkokulu, 2015).

1973'te İstanbul Üniversitesi'ne devredilen okul binasının arkada bahçesinde 1974'te İstanbul Üniversitesi tarafından bir bina inşa edilmiştir. Bu bina 1975 yılında Beyazıt İlkokulu olarak faaliyete başlamıştır. Yıldız Teknik Üniversitesi'nin 2004 yılında yaptığı bir denetimde depreme dayanıksız bulunan okul binası, Eminönü Büyükreşit Paşa İlköğretim Okulu'nun olduğu yere taşınmak durumunda kalmıştır. Burada eğitim öğlenci olarak devam etmiştir. 1975 yılından itibaren Vezneciler Beyazıt İlköğretim Okulu binası, 2006 yılında yıkılmıştır. Koç Vakfı ve İstanbul Valiliği bir anlaşma sağlamış ve anlaşmaya göre aynı konumda Beyazıt İlköğretim Okulu'nun yapılmasına karar verilmiştir. Yeni bina Ford-Otosan A. Ş. tarafından yapılmıştır. Beyazıt Ford-Otosan adını alan okul, 2006-2007 öğretim yılında eğitime başlamıştır (Beyazıt Ford Otosan İlkokulu, 2015).

İstanbul Üniversitesi ve Milli Eğitim Bakanlığı arasında 2002 yılında bir anlaşmaya varılmış ve buna göre Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi, Özel Eğitim Bölümü Üstün Zekalıları Eğitimi Anabilim Dalı'nın katkısıyla, Beyazıt İlköğretim Okulu'nda üstün zekâlı çocukların eğitimine başlamıştır. 2002 yılında üstün zekâlı

öğrencilerin Türkiye’de öğrenim görebileceği tek okul olma özelliği taşıyan okulun faaliyetleri, 2013 yılında Milli Eğitim Bakanlığı kararı ile durmuştur. “Üstün Zekâlıların Eğitimi” projesine Milli Eğitim Bakanlığı tarafından son verilmiştir. 2013-2014 eğitim öğretim yılında ilkokul olarak öğretime başlayan okul, 2014-2015 eğitim öğretim yılında Büyük Reşitpaşa Ortaokulu ile öğrenci değişimi yapmış ve Beyazıt Ford Otosan İlkokulu olarak öğretim hayatına devam etmektedir (Beyazıt Ford Otosan İlkokulu, 2015).

Ülkemizde ilk defa İstanbul Üniversitesi Hasan Ali Yücel Fakültesi’nde Üstün Zekâlılar Eğitimi Anabilim Dalı’nda üstün yetenekli öğrencilere sınıf öğretmeni yetiştirme amaçlanmıştır. Milli Eğitim Bakanlığı ile İstanbul Üniversitesi arasındaki anlaşmaya göre; Beyazıt İlköğretim Okulu’nda üstün zekâlı öğrenciler ile normal öğrenciler arasında bir soyutlama olmadan, öğrencilerin hem bilişsel hem de duygusal ve sosyal olarak gelişimine olanak sağlayacak bir müfredat belirlenmiştir. Üstün yetenekli öğrenciler, sosyal hayatlarında sorun yaşamamaları ve benlik saygılarını kaybetmemeleri için kısmi karma eğitim uygulanmaktadır. Bu sayede üstün yetenekli öğrenciler, yaşıtı olan diğer insanlardan kopmazlar ve kendilerini soyutlamamış olurlar. Her yıl Rehberlik ve Araştırma Merkezleri tarafından uygulanan zekâ testi ile üstün yetenekli olarak seçilen öğrenciler, İstanbul’daki çeşitli yerlerden ve farklı şehirlerden projeye katılmaktadırlar. Her sınıfta iki şube vardır ve her şubede 24 öğrenci bulunmaktadır. Sınıftaki öğrencilerin yarısı üstün yetenekli diğer yarısı ise zekâ testi olmadan kabul edilen öğrencilerden oluşmaktadır (Davaslıgil & Zeana, 2004, s. 95-99).

Okulda eğitim ve öğretim yüksek zekâyâ sahip bireylerin özelliklerine bakılarak oluşturulmaktadır. Fen bilgisi ve matematik gibi derslerde üstün yetenekli bireylerin kendi hızlarında öğrenmesine, potansiyelini tamamen kullanabilmesine yönelik bir program izlenmektedir. Bunu sağlayabilmek için günün bir kısmında normal öğrencilerden farklı olarak destek eğitimi almaktadırlar (Davaslıgil & Zeana, 2004, s. 95-99).

Okulda birinci ve ikinci sınıfların matematik dersinde farklı seviyede üç grup oluşturularak eğitim verilmektedir. Ders saatlerinde her öğrenci grubu farklı sınıflarda eğitim görmektedir. Öğrencilerin başarı seviyelerinde değişim olduğunda gruplar arası geçişlere müsaade edilmektedir. Yalnızca birinci sınıfın ilk döneminde önceden okumayı öğrenen üstün öğrenciler Türkçe derslerini almamaktadırlar. Birinci sınıfın ikinci dönemine gelindiğinde ise sınıftaki tüm öğrenciler okuma-yazma öğrendiğinden dolayı Türkçe derslerine beraber girmektedirler. Ayrıca birinci sınıfın ikinci yarısında her iki grupta da yer alan öğrenciler; müzik, resim gibi alanlarda yetenekleri ölçülerek kulüp etkinliği şeklinde ileri seviyede eğitim görmektedirler ve müzik alanında üstün başarı sergileyen çocuklara ek olarak konservatuar eğitimi imkânı verilmektedir. Okulun eğitiminde Milli Eğitim Bakanlığı'nın müfredat programına normal öğrencilerin yanında üstün yetenekliler için de bağlı kalınmaktadır. Fakat gereken durumlarda derslerin işleniş şeklinde farklılıklar, içerik zenginleştirme ya da konuyu derinleştirme gibi yöntemlere başvurulmaktadır. Eğitim programının daha başarılı olabilmesi için öğretmenlerin; eğitim-öğretim yılı başlamadan önce ve yıl bitişinde 15 günlük, eğitim-öğretim yılı içinde de her hafta 1 saat eğitim görmelerine karar verilmiştir. Eğitim ve öğretimin etkin olabilmesi için her yıl okulda veliler için seminerler düzenlenmektedir (Davaslıgil & Zeana 2004, s. 95-99).

2.11 Üstün Zekâlı ve Yeteneklilerin Özgün Eğitim Dışındaki Eğitimi: Bilim ve Sanat Merkezi

Okul öncesi, ilköğretim ve orta öğretim kurumlarında öğrenim gören üstün ya da özel yetenekli çocukların örgün eğitimlerini aksatmayarak kişisel yeteneklerini kullanabilme ve kapasitelerini geliştirebilme adına yardımcı olacak bağımsız özel eğitim kurumları, Bilim ve Sanat Merkezi olarak adlandırılmıştır (MEB, 2007).

2.11.1 Tarihsel gelişim. Özel yetenekli bireylerin, eğitimi ile ilgilenen önemli bir kurum olan MEB Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Özel Yeteneklilerin Eğitimi Bölümüne Bağlı Bilim ve Sanat Merkezleridir. 1992'de Milli Eğitim Bakanlığı, Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma

Hizmetleri'ne bağlı olan üstün yetenekliler Şube m¼d¼rl¼ę¼n¼ aęmıŐtır. B¼ylece Bilim ve Sanat Merkezleri'nin temeli atılmıştır.

¼lkenin mevcut ekonomik, eğitim, sosyal ve k¼lt¼rel Őartlarında, daha ęok ¼zel ęocuęa en iyi Şekilde ulaŐabilmek için; ęeŐitli ¼lkelerdeki sistemler incelenmiŐ, uygulama Şekilleri hakkında tartıŐmalar yapılmıŐ ve akademik faaliyetlere bakılarak en uygun sistem oluşturulmuştur. Geliştirilen sistem Prof. Dr. D¼nmez'in kitabında "Ek Ders Uygulama Okulu" Şeklinde yer almaktadır. Fakat sonradan Bilim ve Sanat Merkezi olarak isimlendirilen pilot proje; ¼ęrenci, ¼ęretmen, aile eğitim s¼reci ve bina hazırlıkları ile beş ilde (İstanbul, Ankara, İzmir, Denizli, Bayburt) baŐlatılmıŐtır. Gittikęe sayısı artan Bilim ve Sanat Merkezleri ile yıllar sonra ilk kez üstün yetenekli ¼ęrenciler için yasal bir eğitim sistemi uygulanmaya başlamıştır. Bu merkezler; ilgili Genel M¼d¼rl¼k ęalıŐanları, merkez y¼neticileri, ¼ęretmenler ve ¼ęrenci ailelerinin katkılarıyla daha ęok yaygınlaŐmıŐ ve geliŐmiŐtir (D¼nmez & Kurt 2004, s. 71). 1993 yılında ¼zel okul, ¼zel sınıf, kaynaŐtırma ve Bilim ve Sanat Merkezleri gibi farklı sistemler d¼Ő¼n¼lm¼Őt¼r.

¼zel sınıf ve ¼zel okul uygulaması, mevcut ¼lke Őartlarında ekonomik olarak zorluklar ęıkarmıŐtır. G¼ęl¼ finansal kaynak gerektiren bu sistem ile ęocuklar yaŐıtlarından ayrıŐmıŐ ve hem sosyal hem de duygusal olarak olumsuz bir Şekilde etkilenmiŐlerdir.

KaynaŐtırma modeli, ¼lkenin mevcut ekonomik ve eğitim koŐullarında, üstün yetenekli ¼ęrenciler için sınıflarda yer alması gereken kaynak ve malzemelerin fazlalığı ve sınıf ¼ęretmenlerinin uzun s¼reler boyunca ¼zel olarak eğitim almasını gerektirdiğinden ekonomik olarak biręok maliyet ortaya ęıkarmıŐ ve bu sebeple bu model kullanılmamıŐtır.

Bilim ve Sanat Merkezleri sistemi ise üstün yeteneklilere temel eğitimlerini yaŐıtlarıyla beraber alma imkânı sunmakta ve üstün oldukları alanda, merkezlerde benzer arkadaşları ile ęalıŐma imkânı vermektedir. Bilim ve Sanat Merkezleri modelinin en b¼y¼k avantajı, ¼ęrencilerin kendi okulunda, kendi yaŐıtlarıyla ve

sosyal olarak sınıf arkadaşları ile beraber temel eğitim almasıdır. Gelecekte toplum için yapacak oldukları çalışmalarda; zihinsel, duygusal, sosyal ve kültürel olarak toplumdaki diğer bireyleri tanıyabileceklerdir. Üstün yetenekli kişiler, sahip oldukları yeteneği toplum adına kullanırlar ve diğer bireyleri yönlendirirler.

Üstün yetenekli öğrenciler, toplum ile beraber olma sürecini okulda yaşamaktadır. Ancak Bilim ve Sanat Merkezleri'nde kendi ilgi alanları ve yeteneklerine uygun olarak üretme olanaklarına sahiptirler. Toplumla iç içe olan ve toplumdaki diğer bireylerden farklı olduğunun bilincini taşıyan, bu farklılığı toplum adına geliştiren öğrenciler eğitilmektedir. Bu öğrenciler sınıflarında tek ya da az sayıda olabilmektedirler. Böyle durumlarda öğrenciler huzursuz olabilmektedir. Fakat kendisi ile benzer olan diğer üstün yetenekli öğrencilerle beraber olabilecekleri Bilim ve Sanat Merkezleri'nde zihinsel, duygusal ve sosyal olarak mutlu olmaktadır (Dönmez & Kurt, 2004, s. 72).

2.11.2 Amaç. Milli Eğitim Bakanlığı Bilim ve Sanat Merkezi Yönergesi'nde (2007), Bilim ve Sanat Merkezlerinin amaçları aşağıdaki gibi sıralanmıştır:

- Atatürk ilke ve inkılablarına sahip çıkmak; TC Anayasası'na ve demokrasi ilkelerine, çocuk hakları, insan hakları ve uluslararası sözleşmelere uygun şekilde haklarını kullanma, diğer insanların haklarına saygı gösterme, görev ve sorumluluklarının bilincinden olma özelliklerinin benimsetilmesi,
- Hem ulusal hem de evrensel değerlerin tanınmasını sağlama, benimsetme, geliştirme ve bu değerlere saygı gösterilmesini sağlama; yaratıcı, üretici ve liderlik düşünme yeteneklerinin ulusal ve toplumsal olarak ülke için faydalı olacak şekilde geliştirilmesi,
- Yeteneklerin ve yetenek alanlarının geliştirilmesi ile sosyal ve duygusal gelişime de katkıda bulunarak bütün bir değerlendirme yapmak,
- Yetenek ve yaratıcılıkların erken yaşlarda fark edilip geliştirilmesi,
- Kişisel yeteneklerin bilincinde olup, kapasitelerini o yönde geliştirerek üst seviyede kullanma,

- Bilimsel düşünce ve davranışlar ile estetik değerleri birleştirip, üretebilen, sorun çözebilen kişiler olmalarını sağlama,
- İş hayatında gereksinimlere yönelik yeni fikirler ortaya atabilmelerini, teknik keşif ve icatlar ortaya çıkarabilmelerini,
- Üstün becerilerine yönelik bilimsel çalışma disiplini oluşturacak koşul, ortam ve fırsatların yaratılması ile disiplinler arası çalışmalardaki kazanımlarla sorun çözme, ihtiyaç karşılama gibi problemlere yönelik projeler yapmasını,
- Hayat projelerini gerçekleştirebilecek imkânların ve fırsatların verilmesini sağlamaktır.

2.11.3 Yapı. Bilim ve Sanat Merkezleri'nin organizasyon yapısında kuruma özgü olan farklı birimler vardır. Bilim ve Sanat Merkezleri'nin organizasyon yapısı yönetim birimi, eğitim-öğretim birimleri ve yardımcı birimlerden oluşmaktadır. Her birimin bir birim başkanı (öğretmen) ve öğretmenleri olmaktadır. Bu birimler aşağıdaki şekildedir (Fatma-Nuri Erkan Bilim ve Sanat Merkezi, 2014):

- Yönetim Birimi: müdür, müdür yardımcıları, merkez yürütme kurulu ve merkez danışma kurulunu içinde bulunduran birimdir.
- Eğitim- Öğretim Birimleri
 - ✓ Bilim Etkinlikleri Birimi
 - ✓ Sanat ve Spor Etkinlikleri Birimi
 - ✓ Destek Etkinlikleri Birimi
 - ✓ Yardımcı Birimler
 - ✓ Rehberlik ve Psikolojik Danışma Birimi
 - ✓ Araştırma, İzleme, Geliştirme ve Dokümantasyon Birimi

2.11.3.1 Öğrenci tanılama süreci. Bilim ve Sanat Merkezlerine kabul edilecek olan özel yetenekli öğrenciler, her yıl Bakanlığın belirlediği tanılama takvimi içerisinde, Bakanlığın belirlemiş olduğu sınıf seviyesinden öğrencilerin (ilkokul 4), Bakanlığın hazırlamış olduğu Gözlem Formları ile e-okul aracılığı ile sınıf öğretmenlerinin resim, müzik ya da zihinsel alanda üstün yetenekli adayı gösterilmesi ile belirlenmektedir (Fatma-Nuri Erkan Bilim ve Sanat Merkezi, 2014).

Aday öğrenciler, Bakanlığın belirlemiş olduğu bir tarihte tüm Türkiye ile aynı anda Bakanlığın hazırlığı bir sınava tabi olmaktadır. Bu grup tarama sınavındaki sonuçlara göre sıralanan öğrenciler arasından; o yıl belirlenen öğrenci kapasitesinin 3 katı kadarı Bilim ve Sanat Merkezi Yürütme Kurulunca seçilerek, Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinde kişisel olarak incelenmektedirler. Kişisel incelemelerde öğrenciler sözel ve performans bölümlerinden oluşan WISC-R (Wechsler Çocuklar İçin Zeka Ölçeği) olarak adlandırılan, 6-16 yaşlarındaki çocuklara uygulanan teste alınmaktadır. Bu zekâ testi uzman rehber öğretmenler tarafından yapılmakta ve 1-1.5 saat sürmektedir (Fatma-Nuri Erkan Bilim ve Sanat Merkezi, 2014).

WISC-R testi ya da yetenek sınavı sonucuna göre puanları belirlenen öğrencilerin listesi, Rehberlik ve Araştırma Merkezleri tarafından kayıt işlemlerinin yapılması amacıyla Bilim ve Sanat Merkezlerine ve Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğüne gönderilmektedir. Özel yetenek adayı olan öğrencilerin belirlenmesi, sınıf öğretmenin aday göstermesi ile başlamakta ve Genel Müdürlük onayı ile bitmektedir. Bu süreç her yıl Bakanlığın belirlediği tanılama sürecinde Rehberlik ve Araştırma Merkezleri kontrolünde yürütülmektedir (Fatma-Nuri Erkan Bilim ve Sanat Merkezi, 2014).

2.11.3.2 Bilim etkinlikleri. Bilim Etkinlikleri biriminde; matematik, fen bilimleri, sosyal bilimler gibi bilim dallarına özel ilgisi ve yeteneği olduğu gözlemlenen üstün ya da özel yetenekli bireylerin, kişisel becerisinin bilincinde olması ve bunu en iyi şekilde kullanmasını sağlayacak etkinliklere yönlendirilmesi sağlanmaktadır.

2.11.3.3 Sanat ve spor etkinlikleri. Sanat ve Spor Etkinlikleri biriminde sinema, resim, grafik, heykel, seramik, fotoğrafçılık, ebru, bale, hat gibi görsel; drama, tiyatro, edebiyat, müzik gibi işitsel ve sözel; spor ve güzel sanat gibi dallarda özel ilgisi ve yeteneği olduğu gözlemlenen üstün ya da özel yetenekli bireylerin, kişisel becerisinin bilincinde olması ve bunu en iyi şekilde kullanmasını sağlayacak etkinliklere yönlendirilmesi sağlanmaktadır.

2.11.3.4 Uyum programı. Uyum eğitim programı, Bilim ve Sanat Merkezlerindeki öğretim sürecinin ilk aşaması olarak kabul edilmektedir. Merkezin oluşturduğu programa, ilk olarak dayalı ölçekler ile veliler ve sınıf öğretmenlerinden bildirimler alınarak başlanmaktadır. Bireylerin sosyal, duyuşsal, bilişsel ve devinişsel alanlara hazır olup olmadıkları, etkinlik temelli olarak uyum eğitim programı çerçevesinde incelenmektedir.

Öğrencilerin ilgi ve becerilerinin hangi alana yönelik olduğunun belirlenmesi için farklı ilgi ve yeteneklere göre hazırlanan etkinlikler oluşturulur. Hazır bulunuşluk ölçümü, öğrencinin merkezde eğitim almadan önce hangi ilgi ve yeteneğe açık olduğunu belirlemek amacı ile yapılmaktadır. Böylece bireylerin merkezce sosyal, duyuşsal, bilişsel ve devinişsel alanlardaki performans seviyeleri ölçülmüş olur.

Uyum dönemindeki etkinlikler yapılırken, bireylerin sosyal ve duyuşsal gelişimleri incelenerek, ilgi ve becerilerine bakılarak gruplar oluşturulmaktadır. Gerçekleştirilecek etkinliklerin içeriği planlanırken, öğrencilerin merkezin kurum kültürünü ve biz bilincini oluşturabilecek şekilde olmasına dikkat edilmektedir. Bu aşamada öğrencilerin sosyal, psikolojik ve kişisel gelişimlerinin nasıl olduğuna dair bilgi verici etkinlikler yapılmaktadır. Uyum sürecine dahil olan öğrenciler, hem kendi lider ya da danışman öğretmeni tarafından hem de diğer öğretmenler tarafından gözlemlenmekte ve yazılı olarak notlar alınmaktadır. Bunun sonucunda edilen bilgiler, lider ya da danışman öğretmen aracılığı ile gözlem defterine aktarılmaktadır. Gözlem defteri ise rehberlik ve psikolojik danışmanlık birine verilmektedir.

Bölüm 3

Araç ve Yöntem

Bu bölümde, yapılan araştırmanın çalışma grubu, veri toplama aracı, uygulanması, sayıtlar, sınırlılıklar ve çözümlenmesi ile ilgili açıklamalar yer almıştır.

3.1 Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini, İstanbul ilinde ilköğretim 3. 4. ve 5.sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmanın örnekleme belirlenirken, zaman ve iş yükü açısından kolay erişilebilir ve uygulanabilirliği olduğu için üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin eğitim gördüğü İstanbul Kartal Bilim ve Sanat Merkezi (BİLSEM) ve Sultanbeyli'nde bir Özel Okul 'da 3. 4. ve 5. sınıflar oluşturmaktadır. Özel Okul çalışmanın yapılmasına izin vermiştir fakat adının kullanılmasına izin vermemiştir.

3.2 Veri Toplama Aracı

Araştırmada ölçme aracı olarak Ali Baykal tarafından geliştirilen ‘‘Yakınsak Bilişsel Beceri’’ testi kullanılmıştır. Ali Baykal genel yeteneğin ölçülmesinde Tangram, Tetris ve Kaleoskopik biçimlerin kullanılabileceğini önermektedir (Baykal, 1993). Bunları kullanarak genel yetenek kapsamında yakınsak bilişsel beceri testleri geliştirmiştir geçerlilik ve güvenilirlik çalışmalarını yapmıştır. Tangram eski bir Çin oyunudur. Oyuncu birbirinden farklı kare, paralelkenar ve üçgenlerden oluşan düzlem şekilleri ile, diğer oyuncu tarafından hazırlanan kapalı şekli yapar. Tetris ise Alexi Paszitnov tarafından geliştirilen bilgisayar oyunudur. Oyuncu her biri 4 küçük kareden oluşan farklı şekilleri aralarında boşluk kalmayacak şekilde birleştirmeye çalışır. Kalesoskopik şekiller boyutunda ise çeşitli geometrik şekillerden simetrik bileşimler verilmekte. Katılımcılardan bunları algılayıp ayırt etmeleri beklenmektedir. Baykal tarafından yapılan bu çalışmasında 8 farklı boyutu bir arada kullanmıştır. Bu boyutlar:

- 1) Sayısal Problemler (ÇSP)

- 2) Sözel Muhakeme (SMG)
- 3) Geometrik Alan Kestirimi (GAK)
- 4) Matris, Dizinler, Şifreler (MDS)
- 5) Cebirsel Problemler (CEB)
- 6) Tangram (TAN)
- 7) Tetris (TET)
- 8) Kaleidoskopik Şekiller (KAK) dir.

Baykal (1993) testin tamamının ve alt boyutlarının geçerli ve güvenilir olduğunu belirtmektedir. 675 kişilik örnekleme elde ettiği istatistik göstergeler aşağıdadır:

Tablo 1

Ölçeklerarası İstatistikler

Ölçekler	ÇPS	GAK	MDS	CEB	SMG	TAN	TET	KAL
Madde Sayısı	15	9	11	9	12	8	9	8
Aday Sayısı	675	675	675	675	675	675	675	675
Ortalama	7.707	5.668	8.625	5.130	4.579	4.160	1.147	1.591
Std. Sapma	3.105	2.623	1.609	2.134	1.891	1.979	1.860	1.710
Cronbach Alfa	0.733	0.817	0.566	0.688	0.336	0.604	0.822	0.695
Güvenilirliği								

Söz konusu çalışmada yapılan faktör analizi sonuçları Tangram, Tetris ve Kaleidoskopik şekillerin geleneksel faktörlerden bağımsız fakat onlarla tutarlı yeni boyutlar olduğu yönünde bulgular vermiştir. Bu tür maddeler sözel içerikten bağımsız olduğu ve kısa zamanda, kolaylıkla hazırlanabildiği için yetenek ölçümünde kullanışlı olmaktadır (Baykal, 1993, s. 84). Bu araştırmada kullanılan “Yakınsak Bilişsel Beceri” testi Baykal’ın bu bağlamda geliştirdiği testlerden biridir.

Tablo 2

YBB Testinin Bu Çalışmadaki Başlıca İstatistik Göstergeleri

	Ortalama	Standart Sapma.	Cronbach Alfa
BİLSEM	14,8	5,4	0,829
ÖZEL OKUL	8,3	3,6	0,618

YBB testi her iki kurum öğrencileri için de yeterince güvenilir gözükmektedir. Kurumların ortalamaları arasındaki farklar da Bölüm 5’de yorumlanacaktır.

3.3 Uygulama

YBB testi önceden belirlenmiş olan BİLSEM ve Özel Okul’a araştırmacı tarafından uygulanmıştır. Test için öğrencilere 40 dakika verilmiştir. Bu süre tüm katılımcılar için yeterli olmuştur.

3.4 Sayıtlar

- 1) Bu çalışmada, BİLSEM ve Özel Okul öğrencileri aynı sosyoekonomik düzeyde oldukları kabul edilmiştir.
- 2) Ölçme aracının uygulama koşulları bütün katılımcılar için aynıdır.

3.5 Sınırlılıklar

- 1) Yakınsak bilişsel beceriler YBB testi kapsamı ile sınırlıdır.
- 2) Yakınsak Bilişsel Beceri testi sonunda öğrencilere başarı puanı verilmemiştir.

3.6 Verilerin Analizi

Araştırmanın analizinde IBM SPSS programı kullanılmıştır. Analiz sonucunda elde edilen analizlerin tablolarını ve yorumlarını aşağıda bulmanız mümkündür.

Bölüm 4

Bulgular

Tablo 3

YBB Testini Alan Katılımcıların Kurumlara ve Sınıflara Göre Dağılımı

Grup	Sınıf			Toplam
	3	4	5	
BİLSEM	46	34	22	102
Özel Okul	66	24	12	102
Toplam	112	58	34	204

Ki-kare sınaması katılımcıların sınıf düzeylerine göre dağılımının tam dengeli olmadığını göstermiştir ($p<0,05$). Her iki öğretim kurumunda da 3. sınıflara daha fazla öğrenci bulunmaktadır.

Tablo 4

Katılımcıların Kurum ve Cinsiyetlerine Göre Dağılımları

Grup	Cinsiyet		Toplam
	Kız	Erkek	
BİLSEM	55	47	102
Özel Okul	35	66	101
Toplam	90	113	203

Ki-kare sınaması BİLSEM ile Özel Okul arasında katılımcıların cinsiyetlerine göre dağılımının tam dengeli olmadığını göstermiştir ($p<0,05$). BİLSEM’de daha çok Kız, Özel Okul’da daha çok Erkek öğrenci bulunmaktadır. Ancak katılımcıların kurumları ile cinsiyet arasında çok yüksek bir bağımlılık yoktur.

Tablo 5

Anne Babaların Eğitim Durumlarına Göre Çapraz Dağılımı

		Babanın Eğitimi			Toplam
		Lise ve altı	Üniversite	Yüksek Lisans	
Annenin Eğitimi	Lise ve altı	32	13	1	46
	Üniversite	7	121	12	140
	Yüksek Lisans	1	3	14	18
Toplam		40	137	27	204

Ki-kare sınaması sonuçlarına göre annelerin eğitim durumları ile babaların eğitim durumları birbiriyle yüksek bağlantılıdır ($p<0,05$).

Anne babanın eğitim düzeyleri çocukların Yakınsak Bilişsel Becerileri durumlarını etkilemektedir. Eğer anne ve baba lise ve altı eğitimleri varsa çocukların Yakınsak Bilişsel Becerileri daha az fakat anne ve babaların yüksek lisan eğitimleri varsa çocukların Yakınsak Bilişsel Becerileri yüksek bulunmaktadır.

Tablo 6

Bütün Katılımcılar için YBB testi Ortalamalarının Anne Eğitim Durumuna Göre Farklılaşması

Annenin Eğitimi	N	Alt Küme	
		1	2
Lise ve altı	46	10,8	
Üniversite	140	11,5	11,5
Yüksek Lisans	18		14,3

Tek yönlü ANOVA sınamasına göre YBB ortalaması Üniversite ve altı düzeylerde annenin eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılaşma göstermiyor fakat lisansüstü eğitim gören annelerin çocukları diğerlerinden daha yüksek bilişsel başarı gösteriyorlar ($p<0,05$).

Tablo 7

Bütün Katılımcılar için YBB testi Ortalamalarının Baba Eğitim Durumuna Göre Farklılaşması

Babanın Eğitimi	N	Alt Küme	
		1	2
Lise ve altı	40	10,4	
Üniversite	137	11,4	
Yüksek Lisans	27		14,3

Tek yönlü ANOVA sınaması sonucuna göre Lisansüstü eğitim görmüş babaların çocukları daha yüksek yakınsak beceri göstermektedirler ($p<0,001$).

Tablo 8

Annenin Çalışma Durumuna Göre YBB Testi Betimsel İstatistikleri

Grup	Annenin	Ortalama	Standart Sapma	N
BİLSEM	Çalışıyor	15,3	5,3	62
	Çalışmıyor	13,8	5,6	39
	Toplam	14,8	5,4	101
Özel Okul	Çalışıyor	8,5	3,7	71
	Çalışmıyor	8,5	3,5	28
	Toplam	8,5	3,6	99

Tekrarlanmış ölçme içermeyen iki etkenli varyans çözümlemesi sonuçlarına göre BİLSEM katılımcılarının YBB ortalaması Özel Okul katılımcılarınınkinden daha yüksektir ama YBB düzeyi annenin çalışma durumuna göre farklılık göstermemektedir ($p<0,001$).

Tablo 9

Babanın Çalışma Durumuna Göre YBB Testi Betimsel İstatistikleri

Grup	Babanın	Ortalama	Standart Sapma	N
BİLSEM	Çalışıyor	14,6	5,4	98
	Çalışmıyor	19,3	3,4	4
	Toplam	14,8	5,4	102
Özel Okul	Çalışıyor	8,5	3,6	98
	Çalışmıyor	6,0		1
	Toplam	8,5	3,6	99

Çalışmayan babaları sayısı yeterli olmadığı için bu verilerle varyansa dayalı çözümleme yapılmamıştır. Ancak bağımsız kümeler için yapılan t-sınaması sonuçlarına göre BİLSEM katılımcılarının YBB düzeyinin Özel Okul katılımcılarına göre daha yüksektir ($p<0,001$).

Tablo 10

Kurumlara ve Cinsiyete Göre YBB Testi Betimsel İstatistikleri

Grup	Cinsiyet	Ortalama	Standart Sapma	N
BİLSEM	Kız	14,1	5,7	55
	Erkek	15,6	4,9	47
	Toplam	14,8	5,4	102
Özel Okul	Kız	8,5	3,4	35
	Erkek	8,2	3,8	66
	Toplam	8,3	3,7	101

Tekrarlanmış ölçme içermeyen iki etkenli varyans çözümlemesi sonuçlarına göre BİLSEM katılımcıları Özel Okul katılımcılarına göre daha yüksek Yakınsak Bilişsel Beceri göstermektedirler. Cinsiyetler arasında da YBB düzeyi açısından manidar bir farklılık bulunmamaktadır. YBB açısından ölçek BİLSEM ile Özel Okul arasında (BİLSEM lehine) manidar fark göstermektedir ($p<0,001$).

Tablo 11

YBB 'nin Kurumlara ve Sınıf Düzeylerine Göre Olan Farklılaşması

Grup		Ortalama	Standart Sapma	N
BİLSEM	3	13,9	4,6	46
	4	15,1	5,7	34
	5	16,0	6,3	22
	Toplam	14,8	5,4	102
Özel Okul	3	7,9	3,0	66
	4	8,3	3,9	24
	5	11,0	5,2	12
	Toplam	8,3	3,6	102

Tekrarlanmış ölçme içermeyen iki etkenli varyans çözümlemesi sonuçlarına göre YBB düzeyleri BİLSEM ve Özel Okullar arasında manidar farklıdır ($p<0,002$). YBB düzeyleri sınıflar arasında da anlamlı farklılaşmaktadır ($p<0,024$).

Tablo 12

YBB ortalamalarının Sınıf Düzeylerine Göre Olan Farklılaşması

Sınıf	N	Alt Küme	
		1	2
3	112	10,4	
4	58	12,3	12,3
5	34		14,3

Tek yönlü ANOVA sınaması sonucuna göre YBB düzeyleri 3. ve 5. sınıflar birbirinde kesinlikle ayrılmaktadır. 4. sınıf her iki gruba da yakındır ($p<0,001$).

Tablo 13

Anne Eğitim Durumuna ve Kurumlara Göre YBB Betimsel İstatistikleri

Grup	Annenin Eğitimi	Ortalama	Standart sapma	N
BİLSEM	Lise ve altı	13,0	5,3	26
	Üniversite	15,3	5,2	63
	Yüksek Lisans	15,6	6,3	13
	Toplam	14,8	5,4	102
Özel Okul	Lise ve altı	7,8	3,5	20
	Üniversite	8,3	3,5	77
	Yüksek Lisans	10,8	6,0	5
	Toplam	8,3	3,6	102

Tekrarlanmış ölçme içermeyen iki etkenli varyans çözümlemesi sonuçlarına göre YBB düzeyi Annenin Eğitim düzeyine çok anlamlı bir farklılaşma göstermemekte fakat Lisansüstü Eğitim gören annelerin çocuklarının daha yüksek bilişsel başarı gösterdiği görülmektedir ($p<0,001$).

Tablo 14

Baba Eğitim Durumuna ve Kurumlara Göre YBB Betimsel İstatistikleri

Grup	Babanın Eğitimi	Ortalama	Standart sapma	N
BİLSEM	Lise ve altı	13,4	6,2	20
	Üniversite	14,8	5,3	64
	Yüksek lisans	16,6	4,6	18
	Toplam	14,8	5,4	102
Özel Okul	Lise ve altı	7,5	3,2	20
	Üniversite	8,4	3,7	73
	Yüksek lisans	9,7	3,8	9
	Toplam	8,3	3,6	102

Tekrarlanmış ölçme içermeyen iki etkenli varyans çözümlemesine göre BİLSEM katılımcılarını YBB düzeyi Özel Okul katılımcılarına göre daha yüksektir. YBB düzeyi babaların eğitim düzeylerine göre rastlantı ile açıklanamayacak düzeyde farklılık göstermektedir ($p<0,001$).

Bölüm 5

Tartışma ve Sonuç

5.1 Araştırma Sorularının Tartışılması

Bu bölümde, araştırma soruları çerçevesinde araştırmadan elde edilen bulgular tartışılmış, ulaşılan sonuçlar araştırma soruları çerçevesinde sunulmuştur.

5.1.1 Birinci araştırma sorusuna ilişkin bulguların tartışılması.

BİLSEM’de eğitim gören öğrenciler ile Özel Okuldaki öğrencilerin YBB’leri incelendiğinde BİLSEM’de eğitim gören öğrencilerin YBB’lerinin Özel Okul’da eğitim gören öğrencilere göre istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Yıldız, Baltacı, Kurak ve Güven (2012) çalışmalarında üstün yetenekli tanısı almış öğrencilerin, üstün yetenekli tanısı almamış öğrencilere göre bir problemin çözümünde daha fazla strateji kullandığını ve stratejileri uygulamada esnek bir yapıya sahip olduğu sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca yaptıkları araştırmada üstün yetenekli tanısı almış öğrencilerin, ilişki arama ve daha basit benzer problemleri düşünme stratejilerini kullandıklarını, üstün yetenekli tanısı almamış öğrencilerin bu stratejileri kullanmadığını gözlemlemişlerdir.

5.1.2 İkinci araştırma sorusuna ilişkin bulguların tartışılması. Yapılan araştırmada, BİLSEM’de daha çok Kız, Özel Okul’da daha çok Erkek öğrenci bulunmaktadır.” Üstün zeka ve yetenek cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?” sorusu uzun yıllardır tartışma konusudur. Literatüre göre üstün yetenekli kızlar ve erkekler hayata eşit başlarlar ve hayatlarının ilk on yılında eşit şekilde devam ederler. Yaş aldıkça yetenekli kızlar kendilerini geri çekmeye başlarlar (Camcı,2012). Katılımcıların kurumları ile cinsiyet arasında çok yüksek bir bağımlılık yoktur. Bu bilgi ile ilgili olarak farklı yaş gruplarında araştırma sonuçlarına rastlamak mümkündür. İşmen (2001) yaptığı çalışmada 19 yaş ve altı – 26 yaş ve üstü çalışma grubunda problem çözme becerisinin cinsiyete göre farklılaşmadığını saptamıştır.

5.1.3 Üçüncü araştırma sorusuna ilişkin bulguların incelenmesi. Özel Okuldaki 5. sınıf öğrencilerinin yakınsak becerilerinin, 3. sınıf öğrencilerine göre daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Ancak BİLSEM öğrencilerinin yakınsak becerilerinin buldukları sınıfa göre farklılık göstermediği görülmüştür. Alan yazını incelendiğinde, BİLSEM öğrencileri ile yapılan farklı çalışmalarda yaş farkının gözlemlenmediği saptanmıştır. Sıdar (2011) Bilim Sanat Merkezi'nde okuyan öğrencilerde yaratıcılığın problem çözme becerilerine etkisi çalışmasında problem Çözme Beceresi alt boyutlarının hiçbirinde sınıf düzeyi açısından gruplar arasında anlamlı farklılık saptanmamıştır. Kangal ve Metin (2012) BİLSEM'e devam eden üstün yetenekli öğrencilerin benlik algılarının incelenmesi çalışmasında, öğrencilerin benlik algılarında sınıf düzeylerine göre bir farklılık olmadığını saptamıştır.

5.1.4 Dördüncü ve beşinci araştırma sorusuna ilişkin bulguların incelenmesi. Yapılan çalışmada, anne babanın eğitim düzeyleri çocukların Yakınsak Bilişsel Becerileri durumlarını etkilemektedir sonucu saptanmıştır. Eğer anne ve babanın lise ve altı eğitimleri varsa çocukların YBB'leri daha az fakat anne ve babaların yüksek lisan eğitimleri varsa çocukların YBB'leri yüksek bulunmuştur.

Çağımız eğitim anlayışı; sahip olduğu özellikleri bütünüyle kullanabilen, yaratıcı, aktif, özgüveni yüksek, iç denetimi ve motivasyonu yüksek bireyler yetiştirmeyi amaçlamaktadır. Ailelerin hoşgörülü, demokratik bir yaşam içinde olması çocukların bu özellikleri edinmesine katkı sağlamaktadır (Bolat, 2012).

Bolat (2012) ortaya koymuş olduğu çalışmasında anne babanın eğitim düzeylerindeki artış sonucunda çocuğun bilişsel becerileri üzerinde etkili olduğu sonucunu bulmuştur. Ayrıca bu çalışmada bulmuş olduğu bir diğer sonuç da anne baba eğitimleri, anne babaların çocuk yetiştirme tutum ve davranışları üzerinde etkili olduğu sonucuna varmıştır. Anne baba eğitimi, anne babalara çocuğun gelişimini destekleme konusunda bilgi sağlamakta, özgüvenlerini güçlendirmekte, etkin anne baba olma gerekliliğini öğretmekte, çocuk yetiştirmeye yönelik yeterliliklerine katkı sağlamakta, karşılaşılan problemleri çözmek ve önlemek için alternatif stratejiler

geliştirmelerini desteklemekte, disiplin sağlama ve aile ortamını etkin kullanma yollarını öğrettiğini belirtmektedir.

Eroğlu (2001), Yakınsak Bilişsel Beceri hususunda yaptığı çalışmada, babanın öğreniminin çocuklarının bilişsel becerileriyle doğrudan anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Yine Eroğlu bu çalışmada, yapılan çalışmayı destekler nitelikte ailenin gelirinin çocuklarının bilişsel beceri yeteneklerinin gelişimine etkisi olduğu ortaya konulmuştur.

Kaya (2012), yaptığı eğitim seviyesi yüksek olan ailelerin çocuklarıyla kurdukları iletişimin, eğitim düzeyi düşük olan ailelerin çocuklarıyla kurduğu iletişime göre daha olumlu olduğunu saptamıştır. Ailenin çocuğuyla ilişkilerinde sergilediği yaklaşımlar, çocukların bilişsel becerilerinin gelişmesini etkilemektedir. Her türlü yetenek, demokratik ve çocuğa özgürlük tanınan ortamlarda serpilip gelişirken, aksi durumda körelmektedir.

5.1.5 Altıncı ve yedinci araştırma soruna ilişkin bulguların incelenmesi.

Yapılan çalışmada YBB düzeyi annenin çalışma durumuna göre farklılık göstermemektedir. Araştırmada elde edilen bulgularda çalışmayan baba sayısı yeterli olmadığı için bu veri ile ilgili bir yorum yapmak güç olacaktır. Alan yazını incelendiğinde bu bulgunun karşıtı bulgulara rastlamak mümkündür. Eroğlu (2001) yaptığı çalışmada gelir düzeyinin yüksekliğinin çocuğun problem çözme becerisine olumlu katkı sağladığını saptamıştır.

5.2 Araştırma Sonuçları

Yapılan çalışmada ilköğretim 3- 4 ve 5. sınıfa giden öğrencilerin yakınsak becerileri incelenmiştir. Araştırmaya katılan öğrenciler BİLSEM ve bir Özel Okul'dan seçilmiş olup araştırmanın analizinde BİLSEM ve Özel Okul'daki öğrencilerin yakınsak becerileri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olup olmadığı incelenmiştir. Araştırmanın analizinin geri kalan kısmında öğrencilerin yakınsak becerileri, öğrencilerin sınıfına, cinsiyetine, anne ve babalarının eğitim ve çalışma durumlarına göre karşılaştırılmıştır. Araştırmada öğrencilerin YBB

düzeylerini belirlemek amacıyla Ali Baykal tarafından geliştirilen YBB testi kullanılmıştır.

Araştırma sorularından elde edilen bulgulara dayanarak aşağıdaki sonuçlara varılmıştır.

- 1) BİLSEM öğrencileri ile Özel Okul öğrencilerinin Yakınsak Bilişsel Becerilerinin ortalamaları arasında anlamlı bir fark vardır.
- 2) BİLSEM öğrencileri ile Özel Okul öğrencilerinin Yakınsak Bilişsel Becerileri cinsiyete göre herhangi bir farklılık saptanmamıştır.
- 3) BİLSEM öğrencilerinin YBB'leri sınıf düzeyine göre bir farklılık göstermezken, Özel Okuldaki 5. sınıf öğrencilerinin yakınsak becerilerinin, 3. sınıf öğrencilerine göre daha fazla olduğu tespit edilmiştir.
- 4) Anne eğitim seviyesi yüksek olan öğrencilerin YBB'leri yüksek bulunmuştur.
- 5) Baba eğitim seviyesi yüksek olan öğrencilerin YBB'leri yüksek bulunmuştur.
- 6) Anne çalışma durumuna göre öğrencilerin YBB'lerinde herhangi bir farklılık saptanmamıştır.
- 7) Baba çalışma durumuna göre öğrencilerin YBB'lerinde herhangi bir farklılık saptanmamıştır.

5.3 Araştırma Önerileri

Araştırma sonuçları kapsamında aşağıdaki öneriler sunulmaktadır:

- Bu çalışma daha büyük bir grup ile farklı bölgelerde tekrarlanabilir.
- Çeşitli nedenlerle Lisans eğitimini bırakmak zorunda kalan anne babalara, eğitimlerini devam ettirebilmeleri için fırsatlar tanınabilir.
- Anne ve babalar çocuk gelişimi ve eğitimi hakkında eğitim fırsatları tanınabilir.
- YBB testinin yaş düzeyine duyarlılığı artırılabilir.
- BİLSEM'e devam eden öğrencilerin arasında yaşa göre zekâ başarı puanı arasında fark olup olmadığı yeni bir araştırma konusu olabilir.

KAYNAKÇA

- Akarsu, F. (2004). Enderun: *Üstün yetenekliler için saray okulu*. M. R. Şirin, A. Kulaksızoğlu, & A. E. Bilgili içinde, *Üstün yetenekli çocuklar için seçilmiş makaleler kitabı*. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Akgül, S. (2008). *İlköğretim ikinci kademe 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin matematik kaygıları ile algıladıkları öğretmen sosyal desteğinin cinsiyete göre matematik başarılarını yordama gücü* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Aksu, M. (1990). Anadolu liseleri. *Eğitim ve Bilim*, 14(75).
- Ankara Fen Lisesi (2013), *Ankara fen lisesi aday öğrenciler için tanıtım dosyası*. Ankara
- Ataman, A. (2004). *Üstün yetenekli/zekalı çocuk ile yaşamak*. *Üstün Yetenekli Çocuklar Seçilmiş Makaleler Kitabı*. içinde İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Baykal, A. (1993). Yetenek Ölçümünde tangram, tetris ve kaleidoskopik biçimler . *Boğaziçi Üniversitesi Dergisi* , 77-93.
- Baykal, A. (2009). Yaratıcılık: Eğilimi ve Eğitimi. Öğrenme ve öğrenme bozuklukları. *II. eğitim psikolojisi sempozyumu İstanbul Kültür Üniversitesi Yayınları* (s. 34-57). İstanbul: Bozkurt T, Uluğ M, Oktuğ Z, Özden, S. M.
- Betts, G. T., & Neihart, M. (1988). Profiles of the gifted and talented. *Gifted Child Quarterly*, 32(2).
- Beyazıt Ford Otosan İlkokulu (2015). *Beyazıt ford otosan ilkokulu tarihçe*. http://beyazitfordotosanilkokulu.meb.k12.tr/meb_iys_dosyalar/34/10/741966/icerikler/icerikler/tarihcemiz_2202226.html adresinden 18 Ağustos 2017 tarihinde edinilmiştir.
- Bolat, Y. E (2011) *Anne baba eğitiminin beş-altı yaş çocuğa sahip anne babaların çocuk yetiştirme tutum ve davranışlarına etkisinin incelenmesi* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Camcı, S. (2011). Üstün zekalı ve yeteneklilerde cinsiyet farklılığı. *Hasan Âli Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(2), 105-117.

- Çağlar, D. (2004). *Üstün zekâlı çocukların özellikleri*. M. R. Şirin, A. Kulaksızoğlu, & A. E. Bilgili içinde, *Üstün Yetenekli Çocuklar Seçilmiş Makaleler Kitabı*. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Dacey, J. S. (1989). *Fundamentals of creative thinking*. New York: Lexington Books.
- Davaslıgil, Ü. (2004). *Üstün çocuklar*. R. Şirin, A. Kulaksızoğlu, & A. E. Bilgili içinde, *Üstün Yetenekli Çocuklar: Seçilmiş Makaleler Kitabı* (s. 211-218). İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Davaslıgil, Ü., & Zeana, M. (2004). *Üstün zekâlıların eğitimi projesi. 1. Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi Üstün Yetenekli Çocuklar Bildiriler Kitabı*. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Demirel, Ş., & Sak, U. (2011). Yetenek hiyerarşisi: Üstün Yetenek türlerinin toplumsal değerleri üzerine bir araştırma. *Turkish Journal of Giftedness & Education, 1*(1).
- Dewey, J. (1991). *How we think prometheus books*. New York.
- Doğan, M., Tekcan, N., & Cürebal, F. (2004). *Üstün ve özel yetenekli öğrencilere yönelik bir okul modeli: TEVİTÖL. 1.Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi Üstün Yetenekli Çocuklar Bildiriler Kitabı*. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Dönmez, N. B., & Kurt, Z. Ş. (2004). Bebeklik ve okul öncesi dönemde üstün yetenekli çocukların ve ailelerinin yönlendirilmesi. *1. Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi*, (s. 2004).
- Eriş, B. (2015). *Her çocuk üstün yeteneklidir*. İstanbul: Alfa Yayıncılık.
- Ersoy, Ö., & Avcı, N. (2001). *Üstün zekâlı ve üstün yetenekliler, özel gereksinimi olan çocuklar ve eğitimleri*. İstanbul: YAPA Yayın Pazarlama.
- Eroğlu, E. (2001) *Ailenin çocuklarda problem çözme yeteneğinin gelişmesi üzerindeki etkisi* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Evans, J. R. (1991). *Creative thinking in the decision and management sciences cincinnati*. Ohio: South-Western Publishing.
- Fatma-Nuri Erkan Bilim ve Sanat Merkezi (2014). *Bilim ve sanat merkezi (BİLSEM) hakkında Mmerak ettiğiniz her şey*,
<http://fatmanurierkanbilssem.meb.k12.tr/tema/icerikler/bilim-ve-sanat->

merkezi-bilsem-hakkinda-merak-ettiginiz-her-sey_1323106.html, adresinden 16 Ağustos 2017 tarihinde edinilmiştir.

Garrels, S. R. (2004). *Divergent thinking and abstract problem solving in children and adults with agenesis of the corpus callosum*. In Partial Fulfillment of the Requirements for Degree Doctor of Philosophy A Dissertation Presented to the Faculty of the Graduate School of Psychology Fuller Theological Seminar.

İstanbul AGSL (2012). *İstanbul güzel sanatlar lisesi kuruluş tarihçesi*, 09 20, 2017 tarihinde http://istanbulagsl.meb.k12.tr/tema/icerikler/tarihce_225082.html adresinden 20 Ağustos 2017 tarihinde edinilmiştir.

İşmen, A. E.(2001). Duygusal zeka ve problem çözme. *M.Ü. Atatürk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*,13, 111-124

Kaplan, A. (2008). *Raven'in ilerleyen matrisler plus testinin 12-13 yaş çocukları üzerinde geçerlilik, güvenilirlik ve ön norm çalışmalarına göre üstün zekalı olan ve olmayan öğrencilerin mantıksal düşünme yeterliliklerinin karşılaştırılması* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Kaya, A., Bozaslan, H., Genç, G. (2012) Üniversite öğrencilerinin anne-baba tutumlarının problem çözme becerilerine, sosyal kaygı düzeylerine ve akademik başarılarına etkisi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 208-225S

Koç, I. M. (2014) Üstün yetenekli çocuklar ve eğitimi: Öğretmen ve ebeveynler için el kitabı. İstanbul: Özgür Yayınları.

Konyalıoğlu, P. A. (2013). *Bilinçli hipnoz ile sınav kaygısı programının üstün zekalı öğrencilerin sınav kaygılarını azaltmadaki etkilerinin karşılaştırılması* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Lee, H. J. (2000). The nature of changes in reflective thinking in preservice mathematics teachers engaged in student teaching field experience in Korea. *Paper presented at the Annual Meeting of the America Educational Research Association (AERA)*, (s. 24-28). New Orleans, L. A.

- Lee, H. J. (2005). Understanding and assessing preservice teachers reflective thinking. *Teaching and Teacher Education*(21).
- Lovecky, D. V. (1992). Exploring social and emotional aspects of giftedness in children. *Foeper Review*, 15(2), 18-25.
- Metin, N. ve Kangal, S. B. (2012). Bilim sanat merkezlerine devam eden 12–14 yaş grubu üstün yetenekli çocukların benlik algılarının incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 37 (163).
- MEB. (2006) *Fen lisesinin kuruluş tarihçesi* ,
http://mebk12.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/06/06/119664/dosyalar/2013_07/08114555_fenlisesnknkurulutarhes.pdf adresinden 09 Eylül 2017 tarihinde edinilmiştir.
- MEB. (2006). *Özel eğitim hizmetleri yönetmeliği*, 09 14, 2017 tarihinde http://mevzuat.meb.gov.tr/html/26184_0.html adresinden 14 Eylül 2017 tarihinde edinilmiştir.
- MEB. (2007) *Bilim ve sanat merkezleri yönergesi*,
https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2015_09/18101802_bilimvesanatmerkezleri_yonergesi.pdf adresinden 16 Eylül 2017 tarihinde edinilmiştir.
- MEB. (2017, 09 11). www.meb.gov.tr/turkiye-ozel-yetenekli-ogrencilerini-seciyor/.
05 06, 2018 tarihinde www.meb.gov.tr: <http://www.meb.gov.tr/turkiye-ozel-yetenekli-ogrencilerini-seciyor/haber/14922/tr> adresinden 05 Haziran 2017 tarihinde edinilmiştir.
- Milgram, R., & Arad, R. (1980). Ideational fluency as predictor of original problem solving. *Journal of Educational Psychology*(73).
- Rıza, E. T. (2001). *Yaratıcılığı geliştirme teknikleri*. İzmir: Kanyılmaz Matbaası.
- Rodgers, C. (2002). Defining reflection: Another look at John Dewey and reflective thinking. *Teachers college record*, 104(4), 842-866.
- Sak, U. (2014). *Üstün zekalılar*. Ankara: Vize Yayıncılık.
- Sayı, K. A. (2013). *Farklılaştırılmış yabancı dil öğretiminin üstün zekâlı öğrencilerde erişkiye, eleştirel düşünmeye ve yaratıcılığa etkisi* (Yayımlanmamış doktora tezi). İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Sıdar, R. (2011). *Bilim sanat merkezinde okuyan öğrencilerin yaratıcılıklarının problem çözme becerilerine etkisi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.
- Şahin, A. (Ed.). (2015). *Üstün zekalı ve üstün yetenekli öğrencilerin eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Şahin, F. (2016). Üstün yetenekli öğrencilerin özellikleri konusunda okul öncesi yardımcı öğretmen adaylara verilen eğitimin etkisi. *Üstün Yetenekliler Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi (UYAD)*, 1(3).
- T.C MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI. (2018). <http://www.meb.gov.tr/turkiye-ozel-yetenekli-ogrencilerini-seciyor/haber/14922/tr> adresinden 5 Haziran 2017 tarihinde edinilmiştir.
- Tatlı, E. C. (2017). *Çocuklarda yaratıcı düşünme becerilerinin saptanması ve okul psikolojik danışmanlarının farkındalığının incelenmesi* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Temizkan, M. (2010). Türkçe öğretiminde yaratıcı yazma becerilerinin geliştirilmesi. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 27(27), 621-643.
- Tolan, S. S. (1985). Stuck in another dimension: "The exceptionally gifted child in school. *Gifted Child Today*(41).
- Ünver, G. (2003). *Yansıtıcı düşünme*. Ankara: Pegem Yayınları.
- TEVİTÖL.(2008) *Üstün ve özel*. (2008). <http://www.ustunveozel.net/> adresinden 18 Eylül 2017 tarihinde edinilmiştir.
- Vartanian, O., Martindale, C., & Kawiatski, J. (2003). Creativity and inductive reasoning: The relationship between divergent thinking and performance on wason's 2-4-6. *The Quarterly Journal of Experimental Psychology*.
- Vidal, R. V. (2004). Creativity and problem solving. *Documents de Trabajo en Analisis is Economico (Economic Analysis Working Papers)*, 3(14).
- Yıldız, A., Baltacı, S., Kurak, Y., ve Güven, B. (2012). Üstün yetenekli ve üstün yetenekli olmayan 8. sınıf öğrencilerinin problem çözme stratejilerini kullanma durumlarının incelenmesi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(1)
- Weisberg, R. (1997). *Problem solving and creativity. R. Sternberg içinde, The nature of creativity*. Cambridge: Cambridge University Press.

EKLER**A. Anket Formu****ÖĞRENCİ BİLGİ FORMU****Doğum Yeri:****Doğum Tarihi:****Sınıf:****Cinsiyet:****Okul Adı:****Kardeş Sayısı:**

Eğitim Düzeyi	İlkokul	Ortaokul	Lise	Üniversite	Yüksek Lisans	Doktora
Anne						
Baba						

Meslek Bilgisi	Çalışıyor	Çalışmıyor	Mesleği
Anne			
Baba			



B. Araştırmada Kullanılan Yakınsak Bilişsel Beceri Testi

Değerli öğrenciler,

Bu testin amacı sizi yarıştırmak değil soruların geçerliliğini saptamaktır.

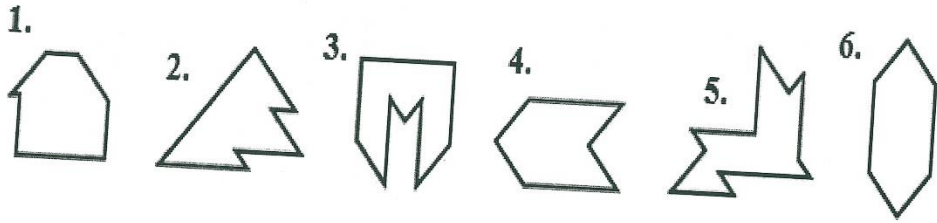
Yanıtlar nedeniyle doğru cevap sayısından kesinti yapılmayacaktır.

Aldığınız puanlar toplu olarak değil her birinize teker teker duyurulacaktır.

Soruları dikkatle okuyunuz. Seçtiğiniz cevap seçeneğini gösteren harfi soruların altındaki tablo soru numarasının altındaki boş kutucuğun içine yazınız.

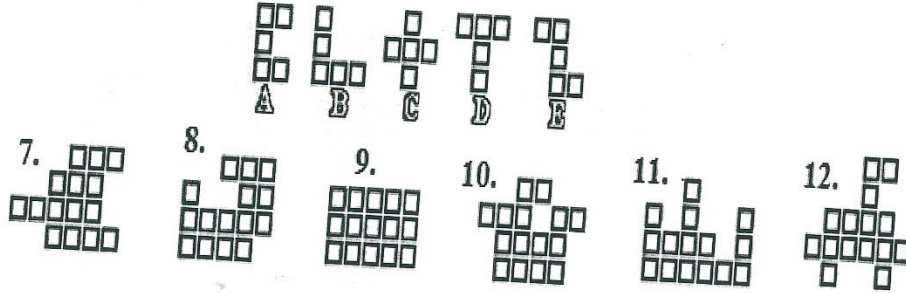
Kolay gelsin, rast gitsin...

1-6. maddelerin her birinde bir şekil verilmiştir. Bu şekil maddelerin üstündeki 5 parçadan **İKİ TANESİ** kullanılarak yapılmıştır. Ancak, bu parçalardan biri **İKİ** kez, diğeri **BİR** kez kullanılmıştır. Her maddedeki şekli inceleyerek maddedeki şeklin yapımında hangi seçeneğin sadece **BİR** kez kullanılan parçayı bulunuz.



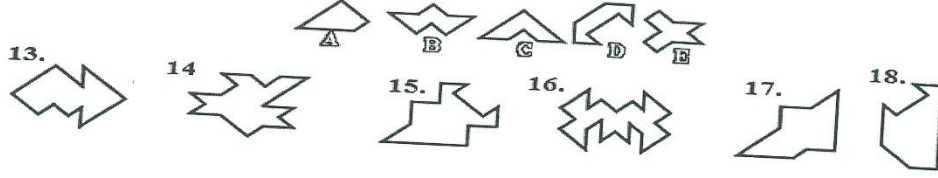
1.	2.	3.	4.	5.	6.

7-12.. maddelerin her birinde bir şekil verilmiştir. Bu şekil maddelerin üstündeki 5 parçadan **İKİ TANESİ** kullanılarak yapılmıştır. Ancak, bu parçalardan biri **İKİ** kez, diğeri **BİR** kez kullanılmıştır. Her maddedeki şekli inceleyerek maddedeki şeklin yapımında hangi seçeneğin sadece **BİR** kez kullanılan parçayı bulunuz.



7.	8.	9.	10.	11.	12.

13-18. maddelerin her birinde bir şekil verilmiştir. Bu şekil maddelerin üstündeki 5 parçadan İKİ TANES kullanılarak yapılmıştır. Ancak, bu parçalardan biri İKİ kez, diğeri BİR kez kullanılmıştır. Her maddedeki şekli inceleyerek maddedeki şeklin yapımında hangi seçeneğin sadece BİR kez kullanılan parçayı bulunuz.



13.	14.	15.	16.	17.	18.

19-21. sorulardaki sözcüklerin rakamla yazılmış şifreleri yanlarındaki seçeneklerde karışık olarak verilmiştir. Her soruda küçük harfli, **koyu siyah**, eğik yazılmış, altı çizilmiş sözcüğün şifresini seçeneklere arasından bulunuz.

19. yün DÜN VAR YOK TAY A) 527 B) 798 C) 621 D) 430 E) 730
 20. GEM YAR ray REY NEM A) 107 B) 701 C) 539 D) 137 E) 239
 21. SAKAT KANAT HALAT solak ÇANAK A) 56712 B) 51214 C) 21014 D) 31012 E) 81714

19.	20.	21.

22-24. sorularda, dizilerdeki boşlukları tamamlayan sayıyı seçenekler arasından bulunuz:

22. 1, 3, 7, .?, ., 31, 63 A) 8 B) 9 C) 11 D) 15 E) Hiçbiri
 23. 3, 5, 10, .?, ., 24, 26 A) 12 B) 14 C) 16 D) 18 E) Hiçbiri
 24. 6, 3, 12, .?, ., 24, 12 A) 1 B) 3 C) 6 D) 12 E) Hiçbiri

22.	23.	24.

25-27. sorularda, seçeneklerdeki kavramlardan biri diğerlerinden farklıdır. Her soruda, diğerlerinden **en farklı** olan ve kavramı bulunuz.

25. A) SOLUK B) SÖKÜK C) KIRIK D) ÇATLAK E) DELİK
 26. A) DÜZ B) YUVARLAK C) KARE D) ÜÇGEN E) DİLİM
 27. A) METRE B) ARŞIN C) KULAÇ D) OKKA E) KARIŞ

25.	26.	27.

GAS



T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 59090411-44-E.1987737
Konu: Anket ve Araştırma İzin Talebi

29.01.2018

Sayın: Şerife BİLGİÇ ÖZİNCE

İlgi: a) 03.01.2018 tarihli ve 147130 Evrak No'lu dilekçeniz.
b) Valilik Makamınının 23.01.2018 tarih ve 1670000 sayılı oluru.

"Bilişsel Yakınsama Yoklaması Testinin Bilim Sanat Merkezlerine Devam Eden Öğrenciler ve Özel Eğitim Kurumuna Devam Eden Öğrencilerde Değerlendirilmesi" konulu teziniz hakkındaki ilgi (a) dilekçe ve ekleri ilgi (b) valilik onayı ile uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve söz konusu talebiniz; bilimsel amaç dışında kullanmaması, **uygulama sırasında bir örneği müdürlüğümüzde muhafaza edilen mühürlü ve imzalı veri toplama araçlarının kurumlarımıza araştırmacı tarafından ulaştırılarak uygulanması**, katılımcıların gönüllülük esasına göre seçilmesi, araştırma sonuç raporunun müdürlüğümüzden izin alınmadan kamuoyuyla paylaşılması koşuluyla, gerekli duyurunun araştırmacı tarafından yapılması, okul idarecilerinin denetim, gözetim ve sorumluluğunda, eğitim-öğretimi aksatmayacak şekilde ilgi (b) Valilik Onayı doğrultusunda uygulanması ve işlem bittikten sonra 2 (iki) hafta içinde sonuçtan Müdürlüğümüz Strateji Geliştirme Bölümüne rapor halinde bilgi verilmesini rica ederim.

M. Nurettin ARAS
Müdür a.
Müdür Yardımcısı

EK:1- Valilik Onayı
2- Ölçekler

İl Millî Eğitim Müdürlüğü Binbirdirek M. İmran Öktem Cad.
No:1 Eski Adliye Binası Sultanahmet Fatih/İstanbul
E-Posta: sgb34@meb.gov.tr

A. BALTA VHKİ
Tel: (0 212) 455 04 00-239
Faks: (0 212)455 06 52

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 9065-a8ad-364c-926a-8eda kodu ile teyit edilebilir.



T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 59090411-20-E.1670000
Konu : Anket ve Araştırma İzin Talebi

23/01/2018

VALİLİK MAKAMINA

- İlgi: a) 03.01.2018 tarihli ve 147130 Gelen Evrak No'lu dilekçe.
b) MEB. Yen. ve Eğ. Tk. Gn. Md. 22.08.2017 tarih ve 12607291/ 2017/25 No'lu Gen.
c) Millî Eğitim Müdürlüğü Araştırma ve Anket Komisyonunun 16.01.2018 tarihli tutanağı.

Bahçeşehir Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü yüksek lisans öğrencisi Şerife BİLGİÇ ÖZİNCE'nin "**Bilişsel Yakınsama Yoklaması Testinin Bilim Sanat Merkezlerine Devam Eden Öğrenciler ve Özel Eğitim Kurumuna Devam Eden Öğrencilerde Değerlendirilmesi**" konulu tezi kapsamında, ilimiz genelinde bulunan Bilim ve Sanat Merkezleri ile Sultanbeyli ilçesinde bulunan Vega Kolejinde öğrenim gören öğrencilere; kişisel bilgi formu ve bilişsel yakınsak testini uygulama istemi hakkındaki ilgi (a) dilekçe ve ekleri Müdürlüğümüzce incelenmiştir.

Araştırmacının söz konusu talebi; bilimsel amaç dışında kullanılmaması, uygulama sırasında bir örneği müdürlüğümüzde muhafaza edilen mühürlü ve imzalı veri toplama araçlarının kurumlarımıza araştırmacı tarafından ulaştırılarak uygulanması, katılımcıların gönüllülük esasına göre seçilmesi, araştırma sonuç raporunun müdürlüğümüzden izin alınmadan kamuoyuyla paylaşılmaması koşuluyla, okul idarelerinin denetim, gözetim ve sorumluluğunda, eğitim-öğretimi aksatmayacak şekilde ilgi (b) Bakanlık emri esasları dâhilinde uygulanması, sonuçtan Müdürlüğümüze rapor halinde (CD formatında) bilgi verilmesi kaydıyla Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olur'larınıza arz ederim.

Ömer Faruk YELKENCİ
Millî Eğitim Müdürü

OLUR
23/01/2018

Ahmet Hamdi USTA
Vali a.
Vali Yardımcısı

- Ek:1- Genelge
2- Komisyon Tutanağı

İl Millî Eğitim Müdürlüğü Binbirdirek M. İmran Öktem Cad.
No:1 Eski Adliye Binası Sultanahmet Fatih/İstanbul
E-Posta: sgb34@meb.gov.tr

A. BALTA VHKİ
Tel: (0 212) 455 04 00-239
Faks: (0 212)455 06 52

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 00d0-c931-3250-9c7b-7ccf kodu ile teyit edilebilir.

D. Özgeçmiş

KİŞİSEL BİLGİLER

Ad Soyad: Şerife Bilgiç Özince

Doğum Tarihi: 12.02.1987

Doğum Yeri: Sinop

Mail: bilgicserife@gmail.com

EĞİTİM

Derece	Kurum	Mezuniyet Yılı
Yüksek Lisans (Tezli)	Bahçeşehir Üniversitesi	Devam
Lisans	Maltepe Üniversitesi	2014
Lisans	Anadolu Üniversitesi	2011
Ön Lisans	Selçuk Üniversitesi	2008
Lise	Sinop Kız Meslek Lisesi	2004

İŞ DENEYİMİ

Yıl	Kurum	Görev
2017- devam ediyor	Vega Koleji	Sınıf Öğretmeni
2014-2017	Kıraç Eğitim Kurumu	Sınıf Öğretmeni